

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra finančního práva a financí**

Regulace komerčních bank centrální bankou

diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Kotáb

Práci vypracoval:

Martin Valoušek
student 5.ročníku

U Santošky 5
150 00 Praha 5
mvalousek@volny.cz

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Martin Valoušek

Martin Valoušek

I. ÚVOD.....	2
II. OBECNÁ ČÁST.....	3
A. Bankovní prostředí	3
B. Struktura orgánů dohledu	5
C. Rizika spojená s činností bank.....	6
D. Opodstatněnost kontroly bank	7
III. ZVLÁŠTNÍ ČÁST – ÚPRAVA V ČESKÉ REPUBLICE	9
A. Hlavní zákonná úprava	9
B. Institucionální vymezení	10
C. Pravomoc a působnost bankovní regulace	11
1. Bankovní licence.....	11
2. Organizace banky	18
3. Provozní požadavky.....	22
a) Kapitálová přiměřenost.....	22
b) Úvěrová angažovanost	25
c) Pravidla likvidity.....	26
d) Poskytování informací	27
e) Praní špinavých peněz.....	29
f) Povinné pojištění vkladů.....	30
D. Dohled na dálku a dohlídky na místě.....	31
E. Dohled na individuální a konsolidovaném základě, doplňkový dozor	33
F. Případy odpovědnosti a opatření k nápravě	36
IV. ZVLÁŠTNÍ ČÁST – ÚPRAVA V NĚMECKÉ SPOLKOVÉ REPUBLICÉ.....	46
V. ZÁVĚR.....	50
VI. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53

I. ÚVOD

Bankovní prostředí je svým úzkým propojením na ostatní části ekonomiky její důležitou součástí. Banky umožňují růst ekonomiky, jejich problémy mohou naopak velké problémy v ekonomice vyvolat. Prostředky bank umožňují realizaci projektů podnikatelů. Banky přijímají a provádějí platby spojené s chodem domácností. Stát pomocí bank financuje svou politiku. A konečně, centrální banka jimi může realizovat svou měnovou politiku. Přitom je základním cílem bank vydělávat peníze svým akcionářům.

I tento příkladný výčet ukazuje, že protichůdných zájmů bude může být mnoho a stanovení pravidel pro uskutečňování všech těchto činností tak nebude jednoduché. Přesto, že se jedná o podnikání na komerční bázi, je třeba činnost bank regulovat a dodržování regulí dohlížet. Při vzniku problémů a ukládání opatření k nápravě je třeba postupovat také navýsost obezřetně, protože ten, kdo tato opatření ukládá by jejich následky mohl i sám nést. Mám tím na mysli stát a vklady jeho příslušníků či kondici jeho ekonomiky.

Bankovní prostředí prošlo po roce 1989 velmi bouřlivým vývojem. Vzniklo a zkrachovalo několik bank, ostatní se musely naučit skutečně fungovat a poskytovat profesionální služby. Přišlo mnoho nových subjektů a produktů bankami poskytovaných, trh se významně kvalitativně i kvantitativně změnil. Formování odpovídajícího dohledu po legislativní i zkušenostní stránce tak nemohlo být bez komplikací.

V následujícím období je však také možno očekávat mnohé kvalitativní i kvantitativní změny související např. s koncentrací finančních služeb, novými požadavky klientů a s prorůstáním světových ekonomik .

Právě zvolená forma a výkon současného bankovního dohledu je tak náplní této práce. Tématem je, nakolik bankovní dohled mnohé těžkosti překonává a jak je připraven na vypořádání se s těžkostmi nadcházejícími.

Po úvodní první části této diplomové práce jsou v části druhé nastíněna obecná východiska ze kterých je při koncipování dohledu nad bankami třeba vycházet. Je zde

popsáno samotné bankovní prostředí se svými riziky a jsou zde uvedeny důvody existence bankovního dohledu.

Třetí část se zabývá konkrétní úpravou v České republice, vymezuje co je obsahem regulace, jaké jsou v tomto kompetentní instituce a jaká je jim vymezena funkce.

Čtvrtá část nabízí srovnání s úpravou v Německé spolkové republice. Vzhledem k mnoha podobně upraveným institutům na základě práva Evropské unie jsou popisovány jen určité hlavní části zdejšího bankovního dohledu. Do jisté míry je i zde určující celkové téma práce, které akcentuje postavení centrální banky.

Po závěrečném shrnutí je uveden seznam literatury a jiných zdrojů, které byly podkladem pro vypracování této práce.

II. OBECNÁ ČÁST

A. Bankovní prostředí

Pro probrání tématu regulace komerčních bank centrální bankou bude vhodné začít od charakterizace bank, které celé prostředí problematiky tvoří.

Poměrně stručnou **definicí bank** je jejich charakteristika jako druhu finančního zprostředkovatele, jehož hlavní činností je zprostředkování pohybu finančních prostředků mezi jednotlivými ekonomickými subjekty. Toto zprostředkování je založeno zejména na tom, že banky přijímají vklady a z nich na vlastní účet poskytují úvěry.¹ Subjekty takto s bankou obchodující jsou zejména domácnosti, firmy a jiné banky.

Kromě přijímání vkladů na požádání nakupují banky peníze ve formě termínových vkladů, úsporných vkladů, emisí úvěrových cenných papírů a půjček od jiných bank. Tento kapitál pak poskytují za úplatu svým klientům.

¹ Revenda Z. a kol., Peněžní ekonomie a bankovníctví, str.111

Vedle této hlavní činnosti se banky často zabývají řadou dalších aktivit. Mezi ně zejména patří investování do cenných papírů na vlastní účet, směnářská činnost, poskytování záruk a otvírání akreditivů aj.

Pojmem **komerční neboli také obchodní banky** rozumíme univerzální komerční banky. Tyto banky nabízejí veškeré produkty komerčního i investičního bankovníctví. Dále rozlišujeme specializované druhy bank označované jako spořitelny, stavební spořitelny, úvěrová družstva, hypoteční a investiční banky.² Toto dělení se může v různých oblastech lišit. K specializovaným bankám v České Republice řadíme například Konsolidační banku, Českou exportní banku nebo Českomoravskou záruční a rozvojovou banku.³

Banky se při své činnosti snaží o získávání co největšího množství prostředků, pokud možno v pravidelných obdobích, a jejich poskytování na co nejdůvěryhodnější projekty s co největšími zisky, úroky. Poskytovatelé těchto prostředků, vkladatelé, také hledají co nejstabilnější uložení svých prostředků s očekáváním co největšího zhodnocení. Nejen tímto požadavkem co největšího zisku na obou stranách následně vzniká řada rizik, které samotný trh není s to vyřešit⁴ a bankovní prostředí tak musí být více či méně regulováno.

Pojmem **bankovní regulace** obvykle označujeme stanovení pravidel a podmínek pro založení a činnost bank, následně pak pojmem **bankovní dohled** rozumíme kontrolu nad dodržováním těchto pravidel a přijímání opatření k nápravě v případě jejich porušení.⁵

Centrální banky jsou takové banky, které charakterizují v zásadě tři definiční znaky. Mají emisní monopol na hotovostní peníze (1.znak), provádějí měnovou politiku (2.) a regulují bankovní systém (3.). Prvním znakem rozumíme výsadní právo k emisi hotovostních bankovek, popřípadě i mincí na daném území. Druhým znakem regulaci množství peněz v ekonomice s hlavním cílem podporovat měnovou stabilitu. Třetím znakem charakterizujeme stanovení základních povinností a pravidel činnosti obchodních a dalších bank působících na daném území. Druhý a třetí

² Dvořák P., Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty, str. 57

³ tamtéž (ad 2), str. 123

⁴ Hayek F.A. aj. zastánci neregulace.

⁵ Dvořák P., Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty, str. 73

znak centrální banky získaly většinou až později, přičemž zejména třetí znak do značné míry chybí, resp. je v prostředí netržních ekonomik modifikován.⁶

Český bankovní systém je založen na principu dvoustupňového univerzálního bankovníctví s existencí určitých specializovaných bank. To znamená, že jeden stupeň systému zaujímá centrální banka se svou makroekonomickou funkcí (měnová stabilita) a druhý stupeň je představován mikroekonomickou funkcí, které dominují komerční banky pracující na ziskovém principu.

B. Struktura orgánů dohledu

Organizační struktura dohledu a regulace je v různých zemích různá. Významné postavení si zde však ponechávají centrální banky, které ať vzhledem k realizaci určitých makroekonomických úkolů, tak i samotnou obecnou personální kvalifikací mají k činnosti bank nejbližší. Výkonem bankovního dohledu může být pověřena i samostatná speciální instituce. Nezřídka jsou do bankovní regulace a dohledu zapojena i ministerstva financí, převážně však spíše jako konzultační partner, často participují při stanovování určitých podmínek a finančních ukazatelů.⁷

Celosvětově je bankovní dohled ve většině zemí vykonáván centrální bankou. V členských zemích OECD je mírně převažuje umístění bankovního dohledu v instituci mimo centrální banku. V členských zemích Evropské unie je bankovní dohled umístěn mimo centrální banku ve 13 zemích, v centrální bance v 12 zemích. Konkrétně je finanční regulace nebo dohled plně nebo částečně integrován mimo centrální banku v v Belgii, Dánsku, Estonsku, Finsku, Francii, Lotyšsku, Lucembursku, Maďarsku, na Maltě, Slovensku, v Rakousku, SRN, Švédsku a ve Velké Británii. Tam, kde centrální banka nevykonává bankovní dohled, v něm často uplatňuje svůj vliv formou účasti ve vrcholných řídicích orgánech, tím, že se podílí na

⁶ Revenda Z., Centrální bankovníctví, str. 32.

⁷ Ostatně dle § 11 odst. 1 a 2 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, např. platí, že ministr financí ČR nebo jiný pověřený člen vlády je oprávněn zúčastnit se s hlasem poradním zasedání bankovní rady, kde jí může předkládat

výkonu dohledu ve smyslu shromažďování, zpracovávání a analýzy informací a dohlídek na místě, anebo na zajištění lidských, technických a finančních zdrojích pro výkon dohledu.⁸

C. Rizika spojená s činností bank

Samotný základ existence komerčních bank, vytváření, udržování a maximalizace zisku, je nutně spojen s určitou mírou podnikatelského rizika. Jistota úspěšnosti prováděných obchodů není zaručena a často s mírou nejistoty roste i míra předpokládaného zisku. Činnosti směřující k úplnému vyloučení rizika by mohli vést k nedostatečnému profinancování činnosti banky a následné nedostatečné ziskovosti banky, popř. k jejímu předlužení a pádu. Činnosti spojené s vyšší mírou rizika mohou mít následky právě tak obdobné.

Mezi nejdůležitější druhy bankovních rizik patří úvěrové riziko, úrokové riziko, měnové riziko, likviditní riziko a kapitálové riziko (riziko nesolventnosti).⁹

Úvěrové riziko vyplývá z platební neschopnosti či nevěle dlužníků splnit své závazky vůči bance, což mohou být jak úvěry tak i cenné papíry, poskytnuté záruky atd. Příčiny úvěrového rizika mohou být bezprostředně závislé na špatných rozhodnutích banky o umístění peněžních prostředků, ale i naopak v zásadě na rozhodnutích banky nezávislé jako změna politické či ekonomické situace. Úvěrovému riziku se banky snaží bránit prověřováním svých obchodních partnerů (úvěrové registry) a využitím celé řady možností zajištění (zástava, ručení atd.).

Úrokové riziko spočívá v nejistotě ve vývoji úrokových sazeb a jejich dopadu na zisk banky.

Z podobné nejistoty o vývoji měnových kursů vyplývá i **měnové riziko**, které ovlivňuje hodnotu aktiv banky a také platby, které banka přijímá nebo odesílá.¹⁰

návrhy k projednání a obdobné právo účastnit se s hlasem poradním schůze vlády má guvernér nebo jím určený viceguvernér ČNB.

⁸ Institucionální uspořádání finanční regulace a dohledu v Evropské unii a úloha bank Evropského systému centrálních bank ve finanční regulaci a dohledu, www.cnb.cz, str.9

⁹ Revenda Z. a kol., Peněžní ekonomie a bankovníctví, str.121

¹⁰ Babouček I. a kol., Regulace činnosti bank, str. 97

Schopnost banky dostát v každém okamžiku svým splatným závazkům nazýváme likviditou. Těmito závazky je zejména schopnost kdykoli vyplatit v požadované formě splatné vklady klientů. S každodenním uváděním v soulad přílivu a odlivu likvidních prostředků pramen je tak spojeno **likviditní riziko**.

Kapitálové riziko spočívá v tom, že výše závazků převyší hodnotu aktiv a banka se stává nesolventní.¹¹

D. Opodstatněnost kontroly bank

Základní důvody proč regulace a dohled představují tak významnou součást bankovního sektoru jsou v podstatě dva – jednak mikroekonomické (podpora bezpečnosti, důvěryhodnosti a efektivnosti bankovního systému v dané zemi) a jednak makroekonomické (vytváření optimálního prostoru pro realizaci samotné měnové politiky).

Cílem bankovního dohledu naopak není zabránit kolapsu každé jednotlivé banky, nahrazovat funkci policie a dalších orgánů činných v trestním řízení a vyřizovat stížnosti klientů na banky.

Sama existence výše zmíněných podnikatelských rizik by sama o sobě nemusela zakládat důvody pro zvláštní kontrolu činnosti bank, neboť s podobnými riziky se potýkají i jiné druhy podnikání. Důvody k zvláštnímu přístupu k bankám se soustřeďují do čtyř základních oblastí – specifčnosti bankovních institucí, asymetrie informací, procesu poklesu zprostředkování a měnové politiky.¹²

Specifičnost bankovních institucí opodstatňující zvláštní regulaci spočívá v náplni jejich činnosti, která je výrazně odlišná z celé řady pohledů.

Banky emitují rozhodující část bezhotovostních peněz a jako „výrobci“ tohoto „strategického zboží“ musí podléhat zpřísněné regulaci a dohledu.

¹¹ Revenda Z. a kol., Peněžní ekonomie a bankovníctví, str.122.

¹² Revenda Z., Centrální bankovníctví, str. 459.

Banky zabezpečují platební styk v ekonomice a jsou tak zásadně důležité pro chod celé ekonomiky. S tímto souvisí i ochrana před možností uvádět do legálního oběhu finanční prostředky z nelegálních zdrojů (praní špinavých peněz).

Cizí zdroje v podobě vkladů jsou rozhodujícím zdrojem bank a případné problémy a ztráty mohou jít na úkor vkladatelů, kteří tyto negativní stavy nezpůsobili. K jejich ochraně slouží povinné pojištění vkladů a zejména stanovení pravidel likvidity.

Bankovní aktiva a pasíva mají specifickou časovou strukturu. V aktivech mají banky mnohem větší podíl střednědobých a dlouhodobých aktiv, zatímco v pasívech větší podíl obvykle připadá na krátkodobá pasíva.

Úpadky bank mohou znamenat pro ekonomiku velmi závažné důsledky. Zatímco úpadky některých malých bank mohou mít pro ekonomiku oblasti srovnatelné nebo i méně závažné důsledky jako pády velkých průmyslových či obchodních firem, velké banky mohou být častou „příliš velké na úpadek“, tedy určitý společenský tlak na jejich existenci může být enormní a často i ekonomicky zcela pochybný. Důvodem těchto vlivů jsou zmiňované cizí svěřené prostředky s kterými banky hospodaří, jejich důležitost jako finančního zprostředkovatele a v neposlední řadě vliv na důvěryhodnost celého bankovního systému jako celku.

Bankovníctví je prostředím s výrazným postavením jen několika subjektů (oligopol) a s potenciálně velkou ziskovostí. Zájem na stabilitu celého systému a s tím související regulace vedou k ztíženému vstupu na trh, který by měl ztížit či zcela vyloučit existenci krátkodobých a silně spekulativních subjektů, jejichž pád by pak mohl bankovní systém destabilizovat. Trh je pak ovládán jen několika „hráči“. Potenciální ziskovost pramení ze samotné podstaty bankovníctví.

Vysoká potenciální ziskovost a tvrdá konkurence v rámci bankovního oligopolu mohou vést k nadměrné rizikovosti bankovních operací. Předpokladem „nadměrné“ ziskovosti je často nadměrná rizikovost, regulace proto musí snižovat negativní dopady spojené s tvrdostí konkurence.

Asymetrie informací. Nestejný přístup různých subjektů k informacím v dané oblasti je v bankovníctví značná a vzhledem ke specifičnosti bank může mít škodlivější důsledky než v jiných oborech podnikání. Zejména klienti bank

(vkladatelé) nemohou získat dostatečné množství informací k tomu, aby mohli správně posoudit zdraví určité banky. Nejedná se jen o existenci a zveřejňování důležitých informací, ať již v rámci otevřenosti a konkurenčního boje či vyplývající z určité informační povinnosti, ale i o samotné kvalifikované posouzení otázky bezpečnosti vkladů, které je pro řadu vkladatelů značně obtížné.

Podstata procesu poklesu zprostředkování spočívá ve snižování podílu bankovních institucí na zprostředkování finančních transakcí v ekonomice. Tímto roste podíl nebankovních subjektů jako jsou pojišťovny, penzijní fondy atd. Na tyto subjekty jsou ale často kladené menší nároky v oblasti regulace a dohledu, což vede k určitým konkurenčním výhodám.¹³

V oblasti měnové politiky je regulace množství peněz v oběhu důležitým makroekonomickým nástrojem centrální banky. Existence bank jako dalších subjektů, které mohou vedle centrální banky peníze emitovat tak vyžaduje nutnost dohledu a regulace tohoto procesu centrální bankou.

III. ZVLÁŠTNÍ ČÁST – ÚPRAVA V ČESKÉ REPUBLICĚ

A. Hlavní zákonná úprava

Specifické postavení bank v ekonomice zohledňuje existence zvláštního zákona, **zákon č. 21/1992 Sb., o bankách**. Tento zákon upravuje většinu vztahů souvisejících se vznikem, podnikáním a zánikem bank se sídlem na území České republiky, a dále některé vztahy související s působením těchto bank v zahraničí a vztahy související s působením zahraničních bank u nás.¹⁴ Na základě zmocnění v tomto zákoně ČNB vydává opatření a vyhlášky, které obsahují podmínky pro vstup

¹³ Revenda Z., Centrální bankovníctví, str. 409

¹⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách

do bankovního sektoru a obezřetnostní pravidla v jednotlivých oblastech podnikání bank. Na právní postavení České národní banky se ale tento zákon nevztahuje.¹⁵

Postavení a pravomoci České národní banky, tedy i její pozici jako hlavního regulátora, se řídí **zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance**.

ČNB je k provádění zákona zmocněna vydávat **vyhlášky a opatření** platná pro banky.

Sama bankovní asociace pak připravila kodex práv klientů, ke kterému se ústavy postupně zavazují. V současné době se však k tomuto kodexu zavázaly pouze dvě banky.

B. Institucionální vymezení

Teorii jsou **komerční banky** označovány jako banky poskytující klasické bankovní služby založené na přijímání vkladů, poskytování úvěrů, vedení účtů a zprostředkování platebního styku. Z tohoto hlediska lze tedy všechny osoby mající bankovní licenci podle zákona o bankách označit jako banky komerční.¹⁶

Bankami se dle zákona o bankách rozumějí právnické osoby se sídlem v České republice, založené jako akciová společnost, přičemž tuto formu společnosti dále upravuje obchodní zákoník, pokud zákon o bankách nestanoví jinak. Banky dále musí přijímat vklady od veřejnosti a poskytovat úvěry, což je jejich základním odlišujícím znakem od ostatních podnikatelských subjektů. K výkonu těchto charakteristických činností je nutná tzv. bankovní licence.¹⁷

Centrální bankou je v České republice **Česká národní banka**.¹⁸

Dále se celého procesu účastní ještě **externí auditorské firmy**, které prověřují pravdivost, správnosti a úplnost bankovních výkazů. Konečnou zodpovědnost však nese bankovní management. Kontrolu provádí dozorčí rada a valná hromada

¹⁵ § 1 odst. 8 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách

¹⁶ Bakeš M. a kol., Finanční právo, str. 609

¹⁷ § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách. Zákon dále v § 1 odst. 3 taxativně vyjmenovává i jiné činnosti, které banka může vykonávat, pokud z její bankovní licence nevyplývá něco jiného. Tyto činnosti jsou např. investování do cenných papírů na vlastní účet, platební styk a zúčtování aj.

akcionářů. Orgány banky odpovídají za funkčnost vnitřních kontrolních mechanismů a řízení rizik v bance. Bankovní dohled provádí následnou kontrolu zaměřenou na dodržování stanovené regulace, která nemůže sama o sobě zabránit uzavření ztrátových obchodů bankami, je však povinen při zjištění nedostatků zasáhnout svými nástroji, kterými může být i odnětí bankovní licence nebo zavedení nucené správy.

C. Pravomoc a působnost bankovní regulace

Činnosti bankovní regulace a dohledu se v tržních ekonomikách skládají ze čtyř základních součástí. Je to **regulace vstupu do bankovní sféry** (udělení nutné bankovní licence centrální bankou) **stanovení a prověřování základních pravidel činnosti bank**, **povinného pojištění vkladů v bankách** a **působení centrální banky v úloze věřitele poslední instance**.

1. Bankovní licence

Celý proces bankovního dohledu začíná již samotnou regulací vstupu do odvětví. Dá se říci, že po poměrně bouřlivém vývoji v devadesátých letech došlo nejen ke značnému zpřísnění vstupních podmínek, ale po stabilizaci počtu činných subjektů i k neochotě centrální banky „riskovat“ vstup dalších cizích subjektů na trh. Existují samozřejmě výjimky vyplývající z působení poboček renomovaných zahraničních subjektů. Udělení bankovní licence, tedy nutného povolení ke vzniku banky, může zásadním způsobem ovlivnit složení a kvalitu bankovního sektoru. Špatné rozhodnutí při udělení licence může mít za následek i časově značné odčerpání kapacity bankovního dohledu, dále oslabení ekonomiku země i pokles její reputace v mezinárodním měřítku. V souvislosti s institucí jednotné licence pro působení subjektů v rámci EU lze zdůraznit, že následky se mohou výrazně projevit nejen v

¹⁸ Čl. 98. zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a dále podrobněji z.č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

příslušné zemi v níž má subjekt své hlavní sídlo, ale i všude tam, kde je subjekt svými pobočkami činný.

Podmínky a předpoklady u žadatelů, které je třeba splnit pro zdárné posouzení žádosti o bankovní licenci nazýváme **kritéria autorizace**.

O udělení bankovní licence rozhoduje Česká národní banka, která si před rozhodnutím vyžádá písemné stanovisko Ministerstva financí. V případě, že osoba, které má být udělena licence je osobou ovládanou jinou osobou, která je obchodníkem s cennými papíry nebo pojišťovnou se sídlem v České republice, je nutné i stanovisko příslušného odvětvového dozoru. Pokud osoba, které má být udělena licence je ovládána zahraniční bankou se sídlem v členském státě Evropské unie nebo osobou, která má povolení příslušného orgánu dohledu členského státu Evropské unie k poskytování investičních služeb nebo pojišťovnou, která má povolení příslušného orgánu dohledu členského státu Evropské unie, požádá Česká národní banka před vydáním rozhodnutí o žádosti o licenci o stanovisko orgánu dohledu členského státu Evropské unie vykonávající nad takovou osobou dohled (tedy dohled nad bankami, obchodníky s cennými papíry nebo pojišťovnami) Totéž platí i pro osobu, která takovou výše uvedenou osobu ovládá, tj. zahraniční banku, zahraniční osobu poskytující investiční služby a zahraniční pojišťovnu. Toto stanovisko by mělo obsahovat zejména informace vhodné pro posouzení zejména způsobilosti osob s kvalifikovanou účastí na bance k výkonu práv akcionáře či k podnikání banky a odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osoby, které jsou navrhovány na řídicí funkce v bance. Dnem doručení žádosti České národní bance je zahájeno správní řízení vedoucí k udělení či neudělení bankovní licence. Lhůta pro vydání rozhodnutí je šest měsíců od zahájení řízení, v případě nutnosti doplnění žádosti je tato lhůta až dvanáct měsíců. Délka těchto lhůt umožňuje kvalifikované prověřené náležitosti pro udělení licence.

Pro vydání licence je nutná především žádost subjektu, který hodlá působit jako banka nebo pobočka zahraniční banky. Podrobné náležitosti žádosti jsou na základě zmocnění zákona o bankách upraveny ve vyhlášce České národní banky č. 166/2002

Sb.¹⁹ Česká národní banka je oprávněna odmítnout vydání licence, na vydání licence není právní nárok. Bankou může být pouze společnost, která je založená nebo již vznikla jako akciová společnost. Hlavními oblastmi, na které se Česká národní banka při posuzování žádostí zaměřuje jsou hlavní akcionáři zakládané banky, výše základního kapitálu a jeho původ, vrcholový management zakládané banky a obchodní plán.²⁰ K dalším posuzovaným oblastem patří organizační a materiálně technické předpoklady činnosti budoucí banky, zpracování zásad pro vnitřní řídicí a kontrolní systém, řízení rizik apod. Je zřejmé, že jednotlivé oblasti jsou posuzovány jednotlivě, ale i v vzájemném propojení, takže např. pouhé příkladné materiální zabezpečení nemůže vést k udělení bankovní licence. Licence se vydává na dobu neurčitou a nelze ji převést na jinou osobu. Licence obsahuje výčet činností, které je banka oprávněna provozovat, případně podmínky, které banka musí splnit před zahájením určité povolené činnosti a dodržovat během této činnosti. Uvedení některých činností v licenci může být vázáno na udělení zvláštního povolení (např. poskytování investičních služeb).

Bankovní licence *může* být ovšem Českou národní bankou odňata v zákonem stanovených případech, např. nezačíná-li banka svou činnost do 12 měsíců od udělení licence. Další možnosti jsou spíše povahy sankční.

Pokud banka výrazně neplní ukazatel kapitálové přiměřenosti, licence *musí* být bance odňata.

K zániku licence dochází automaticky dnem, ke kterému se banka zrušuje s likvidací nebo od kterého na základě rozhodnutí valné hromady dosavadní banka již nadále nebude vykonávat bankovní činnost. Zaniká-li bez likvidace, pak dnem kdy dochází k výmazu banky z obchodního rejstříku. Při rozhodnutí o odnětí povolení licence zaniká tato dnem nabytí právní moci rozhodnutí.

¹⁹ Vyhláška je v plném znění zveřejněna ve Sbírce zákonů. Její plný název zní vyhláška České národní banky č. 166/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti žádosti o bankovní licenci, náležitosti o souhlas České národní banky s nabytím nebo zvýšením kvalifikované účasti na bance, s osobou uzavírající ovládací smlouvu s bankou nebo s osobou provádějící právní úkon směřující k ovládnutí banky a náležitosti oznámení o snížení kvalifikované účasti na bance nebo o pozbytí postavení ovládací osoby vůči bance.

²⁰ Babouček I. a kol., Regulace činnosti bank, str. 129

U zahraničních bank zaniká licence dnem, kdy je končena činnost pobočky na území České republiky nebo dnem, ke kterému zahraniční banka pozbyla ve státě svého sídla oprávnění působit jako banka.

Jednotná bankovní licence

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie nabyla účinnosti některá ustanovení v zákoně o bankách, ustanovení týkající se tzv. **jednotné licence**. Princip jednotné licence významně ulehčuje působení bank²¹ se sídlem nebo s pobočkou v Evropské unii v jiném státě Evropské unie. Jedná se o významný právní institut, otázkou však je nakolik bude v praxi využíván.²²

Subjekty využívající principu jednotné licence jsou po udělení licence v jednom státě oprávněny vykonávat činnost vyplývající z této licence i na území jiného členského státu Evropské unie²³ bez nutnosti žádat udělení licence v tomto jiném státě. Subjekt i v místě svého přeshraničního působení zůstává pod dohledem svého domácího regulátora vyjma určitých zejm. statistických a registračních procedur, popř. v jiných vymezených oblastech, často ne přímo s hlavní činností bankovníctví související (bezpečnost práce aj.). Toto přeshraniční působení může být buď prostřednictvím pobočky jako stálá činnost nebo bez založení pobočky jako činnost ojedinělá, nemající charakter soustavné hospodářské činnosti.

Pokud hodlá banka poskytovat služby **prostřednictvím pobočky**, musí pouze splnit tzv. oznamovací proceduru. Nejprve je nutno informovat orgán dohledu domovského státu (orgán, který mu udělil původní licenci) o záměru poskytovat služby v jiné členské zemi Evropské unie (hostitelský stát). V této informaci musí být zahrnut obchodní plán, výčet poskytovaných činností, sídlo pobočky, organizační struktura a vedoucí plánované organizační složky.

²¹ Kromě bank mohou dle jednotné licence podnikat také určité finanční instituce a instituce oprávněné vydávat elektronické peněžní prostředky.

²² Viz níže - Reálné důsledky jednotné licence.

²³ Směrnice 2000/12/ES

V České republice Česká národní banka následně úředním sdělením upřesní rozsah výše uvedených informací. Pokud Česká národní banka zjistí, že dané stanovené podmínky pro poskytování služeb v rámci jednotné licence prostřednictvím pobočky splněny nejsou nebo pokud přetrvávají pochybnosti o organizační struktuře a finanční situaci banky ve vztahu k předpokládaným činnostem, oznámení ve správním řízení zamítne. Banka může využít opravný prostředek. Rozhodnutí podléhá soudnímu přezkumu. Česká národní banka podle zákona o bankách informuje Evropskou komisi o počtu a povaze případů, kdy odmítla umožnit bance založení pobočky v jiném státě Evropské unie.

Nemá-li orgán dohledu domovského státu pochybnosti o organizační struktuře a finanční situaci banky, postoupí do tří měsíců od obdržení oznámení banky příslušné informace orgánu dohledu hostitelského státu i s příslušnou dokumentací. O předání informací hostitelskému orgánu dohledu je Česká národní banka povinna ze zákona informovat banku. Hostitelský orgán dohledu nemá dále žádnou rozhodovací pravomoc, zda žádající subjekt bude nebo nebude moci na jeho území dané služby poskytovat. Orgán dohledu domovského státu je nejen oprávněn toto povolení udělit, ale následně i nese hlavní břímě dohledu. Hostitelský orgán vezme pouze celou věc na vědomí, a dále působí pouze v dohledu určitých ukazatelů, zejm. pak pravidel likvidity. Hostitelský orgán také oznámí bance přehled tuzemských právních předpisů, které se na banku vztahují a jejichž plnění bude dohlížet. Samotný akt oznámení, popř. předání určitého legislativního seznamu bance platnost těchto předpisů nezakládá, tyto platí bez dalšího, případné neoznámení či nepředání banku těchto povinností nezprošťuje.²⁴ Po obdržení tohoto přehledu nebo po marném uplynutí dvouměsíční lhůty, která je pro toto oznámení určena, může pobočka začít podnikat na území České republiky. Následně je pobočka zařazena do Seznamu měnových finančních institucí v České republice, který je veden Českou národní bankou a který slouží jako zdroj údajů pro Seznam měnových finančních institucí v Evropské unii vedený a zveřejňovaný Evropskou centrální bankou. Taktéž je pobočka zařazena do seznamu bank a poboček zahraničních bank u České národní banky.

²⁴ V tomto lze sledovat uplatnění zásady, že neznalost zákona neomlouvá.

Tato procedura se obdobně opakuje při zřizování pobočky v každém jednotlivém členském státu, celý oznamovací postup se opakuje.

Pokud banka hodlá poskytovat služby **bez založení pobočky**, musí svůj záměr měsíc před prvním poskytnutím služby na území jiného členského státu Evropské unie oznámit domovskému orgánu dohledu, který toto oznámení do jednoho měsíce zašle orgánu dohledu hostitelského státu. Domovský orgán dohledu vyzve banku, aby znovu přehodnotila svůj záměr a případně podala oznámení o založení své pobočky, vyplývalo-li by z oznámení, že činnost bude mít charakter trvalé hospodářské činnosti. Nemá-li oznámení tuto vadu pak hostitelský orgán dohledu, v našem případě opět Česká národní banka, vezme tuto informaci na vědomí a zaregistruje banku do neveřejného seznamu bank poskytujících služby na území České republiky.

Zmiňovaná úprava poskytování služeb v zahraničí klade nároky na součinnost a spolupráci orgánů dohledů a na vzájemné poskytování informací. Česká národní banka takto spolupracuje s ostatními regulátory na základě zmocnění zákona o bankách, který ji opravňuje k výměně informací o všech skutečnostech nezbytných pro výkon bankovního dohledu, umožňuje provádět dohlídky na místě a opravňuje jí požádat orgán dohledu domovského státu o provedení kontroly na místě mimo v pobočkách mimo území České republiky, a naopak opravňuje Českou národní banku umožnit kontrolu na místě orgánu dohledu země sídla zahraniční banky nebo provést na základě žádosti orgánu dohledu zahraniční banky kontrolu na místě v pobočce zahraniční banky působící v České republice. Konkrétní podmínky spolupráce a komunikace upřesňuje Česká národní banka ve smlouvách o spolupráci s jednotlivými partnery, jedná se o tzv. Memorandum of Understanding. Tyto dohody spolupráci usnadňují, je však možno postupovat i bez existence těchto dohod.

Na zahraniční banky v režimu jednotné licence se vztahují některá ustanovení zákona o bankách. Jedná se zejména o

- povinnost zavést účinný systém vyřizování stížností včetně jeho zveřejnění v českém jazyce
- informační povinnost zákonem stanovených orgánů, zejm. orgánu dohledu a orgánů činných v různých typech řízení. ČNB tak např. může požadovat stejné informace v oblasti monitorování rizik vzniklých z pozic na finančním trhu, a to ve

stejném rozsahu jako od bank s hlavním sídlem na území ČR. Dále centrální banka může požadovat pravidelná statistická hlášení o jejich podnikatelských činnostech.

- informační povinnost v případě trestního řízení, ohledně soudu v případě občanského soudního řízení, správcům daně apod.
- povinnost provést opravné zúčtování
- povinnost řídit likviditu. Jedná se o stěžejní povinnost bank.
- ustanovení o provádění měnové politiky. Tato opatření však nesmějí být diskriminační.

Dále je třeba dodržovat další právní předpisy týkající se bankovních činností, jejichž seznam ČNB bance při zahájení její činnosti sdělí. Konečně jsou pro banku platné i předpisy s hlavní náplní bankovní činnosti nesouvisející, jejichž seznam ČNB neoznamuje a ani jejich dodržování není příslušná kontrolovat. Jedná se např. o zákoník práce, předpisy týkající se bezpečnosti práce, ochrany životního prostředí, ochrany kulturního dědictví a pod.

Zvláštní oblastí je snaha o zamezení praní špinavých peněz, která je dle příslušné směrnice ES²⁵ založena na principu hostitelského dohledu, tedy že každý stát si sám hlídá, aby na jeho území k praní špinavých peněz nedocházelo.

Reálné důsledky jednotné licence

Existence jednotné bankovní licence jako nového právního institutu v našem právním řádu je věcí vcelku závažnou, nakolik závažné budou i její důsledky v reálném životě je otázkou.

K 1.5.2004 přešlo všech devět zahraničních bank působících na našem trhu do režimu jednotné licence. Pro banky k tomuto došlo bez jakýchkoli úkonů z jejich strany, ze strany jejich klientů byla tato změna takřka nepostřehnutelná. Do režimu jednotné licence taktéž přešly banky s hlavním sídlem na území České republiky.

Vzhledem k jejich dokončené privatizaci vlastníky, kteří již na zahraničních trzích rozsáhle působí, se nedá očekávat snaha těchto „českých“ bank pronikat na zahraniční trhy prostřednictvím nově zakládaných poboček. Taktéž tuzemský trh je do té míry nasycen, že pro významné prosazení nových subjektů lze jen stěží očekávat. Bez významu není ani jistá konzervativnost klientů, způsobená bouřlivými událostmi a krachy bank v devadesátých letech.

Nicméně již *pouhá možnost* ulehčeného vstupu konkurence na trh je dalším důvodem k zkvalitnění a rozšíření nabídky služeb zákazníkům a zvyšuje tlak na efektivnost provozu a výši poplatků a provizí.

K *reálnému působení* nových bankovních subjektů může dojít zejména se vstupem na náš trh klientů těch bank, které zastoupení na našem trhu nemají, ale budou chtít své klienty v jejich postupu provázet a své služby jim poskytovat i zde. Vznik rozsahem malých, ale strategických poboček např. v příhraničí je tak významně ulehčen. Zdaleka se ale nemusí jednat jen o subjekty s hlavním sídlem v Evropské unii.²⁶ Vždy existují oblasti trhu, kde nabídka domácích produktů nebude dostatečná a poptávka přiláká další specializované subjekty z trhů, kde je kapacita těchto služeb již nadbytečná.

2. Organizace banky

V oblasti struktury banky zákon upravuje některé požadavky na majitele a na vlastní správu a řízení bank.

Je-li jediná přípustná forma banky akciová společnost, jsou majitelé banky její **akcionáři**. Tyto osoby mají dle obchodního zákoníku a stanov rozsáhlá práva a povinnosti v řízení akciové společnosti, např. volí představenstvo, dozorčí radu, rozhodují o rozdělení zisku, zvýšení základního kapitálu, rozdělení dividend, schvalují výsledky hospodaření a další záměry společnosti. Míra jejich vlivu je dána výší jejich podílu na hlasovacích právech banky.

²⁵ Na danou oblast se vztahuje směrnice 91/308/ES, která je do našeho právního řádu zapracována zákonem č. 61/1996 Sb., o zamezení legalizace výnosů z trestné činnosti.

²⁶ Dle principu jednotné licence začne např. v tuzemsku působit největší banka na světě, Bank of Tokyo - Mitsubishi UFJ, protože spadá pod dceřinou společnost v Nizozemsku.

Hlavními akcionáři banky myslíme fyzické nebo právnické osoby s kvalifikovanou účastí na bance. Kvalifikovanou účastí na bance se rozumí přímý nebo nepřímý podíl nebo jejich součet představující alespoň 10% a více akcií na základním kapitálu banky nebo na hlasovacích právech banky nebo možnost uplatňování významného vlivu na řízení banky.

Nepřímý podíl na bance je podíl držený zprostředkovaně, a to prostřednictvím právnické osoby nebo osob, nad kterou nebo kterými je vykonávána kontrola. O výkonu kontroly zpravidla hovoříme tehdy, pokud osoba fakticky nebo právně vykonává vliv na řízení společnosti na základě většinového podílu na společnosti, disponuje většinou hlasovacích práv na základě dohody uzavřené s jiným společníkem nebo může prosadit jmenování nebo volbu nebo odvolání většiny osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem apod. Posuzování osob s kvalifikovanou účastí na bance je většinou spojeno s právnickými osobami. Fyzické osoby s účastí na bance zpravidla nedosahují 10 % podílu, i když tento případ nelze vyloučit, a proto i zákon o bankách na něj pamatuje.

U osob s kvalifikovanou účastí na bance prověřuje Česká národní banka jejich majetkové a personální propojení s jinými osobami. V praxi to konkrétně může být realizováno buď formou majetkové účasti nebo přímým vlivem osob. U majetkových účastí se prověřuje účast v jiných společnostech dosahující minimálně 10 % podíl na základním kapitálu těchto společností nebo majetkové účasti jiných osob na akcionářích banky a podílem dosahujícím minimálně 10 % podíl na základním kapitálu akcionáře právnické osoby. Zkoumá se též angažovanost a bezúhonnost osob, které jednají a rozhodují za společnost. Tuto angažovanost prokazují zastoupením v jiných společnostech, a to včetně již ukončených. Bezúhonnost dokládají výpisem z evidence z Rejstříku trestů.

Důležitým požadavkem při posuzování akcionářů banky je jejich finanční stabilita jako předpoklad zajištění strategických záměrů a obchodních plánů banky a schopnosti dodat dodatečné finanční zdroje v případě potřeby. Akcionářem banky by měl být proto ekonomicky silný, dlouhodobě finanční stabilní subjekt s trvalým vykazováním zisku. Pouze takový akcionář může zajistit nezbytnou součinnost v případě, že by se banka dostala do vážných finančních problémů. Za účelem

posouzení stability akcionáře banky vyhodnocuje Česká národní banka finanční výkazy, účetní závěrky, popř. konsolidované účetní závěrky, minimálně za dobu předcházejících tří let před předložením žádosti o bankovní licenci

Při posuzování vlastníků banky se nelze omezit jen na přímé akcionáře, ale rovněž i na osoby, které tyto akcionáře kontrolují, ať už na základě majetkového podílu nebo na základě uzavřené smlouvy nebo jiného právního dokumentu, který by umožňoval přes přímého akcionáře činnost banky kontrolovat. Úkolem a povinností bankovního dozoru je zjistit, kdo bude skutečným vlastníkem banky a kdo potencionálně nebo fakticky bude o ní rozhodovat. Tento úkol se v situaci stále složitějších holdingových a nadnárodních struktur a majetkových propojení zahrnující společnosti se sídlem v různých zemích stává mnohem náročnější a klade nároky na těsnou spolupráci jak mezi mezioborovými regulátory, tak i s regulátory ze zahraničí.

Minimální výše **základního kapitálu pro založení banky** je 500 mil. Kč.²⁷ Minimálně v této výši musí být základní kapitál tvořen peněžitými vklady. Základní kapitál musí být v plné výši splacen před vydáním bankovní licence. Původ kapitálu musí být průhledný a nezávadný, dostatečný a mít vyhovující skladbu. Totéž platí i pro další finanční zdroje banky. Akcionář s kvalifikovanou účastí dokládá původ svých finančních zdrojů, tyto je povinen doložit příslušnými doklady, což je Českou národní bankou prověřováno. Cizí zdroje, by měly být zdrojem pro vklad do banky v minimální výši. Požadavkem je, aby šlo hlavně o vlastní zdroje akcionáře, neboť akcionář zatížený dluhy by v případě vlastních finančních problémů mohl později negativně ovlivňovat chování banky a prosazovat rizikovější obchody za účelem vyšších zisků, které by měli sloužit k řešení jeho vlastních finančních problémů. Jak již bylo uvedeno, problémem v bance se dostává do problémů nejen akcionář, ale i jeho věřitelé, věřitelé banky a vkladatelé. Původ finančních zdrojů se prověřuje i u osob, které nabývají nepřímý podíl prostřednictvím osoby s přímým podílem na bance. To znamená, že tyto i osoby musí doložit původ finančních prostředků, na jejichž základě získaly podíl ve společnosti, která se hodlá stát akcionářem banky.

²⁷ Dle ČNB jsou zapsané kapitály vybraných velkých bank k 31.12.2004 následující (v mil. Kč): Česká spořitelna, a.s. – 15 200, Československá obchodní banka, a.s. – 5 105, Komerční banka, a.s. – 19 005 a HVB Bank Czech Republic, a.s. 5 125, Živnostenská banka, a.s. 1 360. – ČNB, Bankovní regulace 2004, str. 62.

Dalším předpokladem udělení bankovní licence je odpovídající **personální obsazení** vedoucích míst banky. Pravomoc a odpovědnost vedoucích zaměstnanců banky je vymezena stanovami, jejichž navrhované znění se k žádosti o licenci příkládá. Stanovy dále vymezují pravomoc a odpovědnost dalších zaměstnanců ústředí a poboček, popřípadě jiných organizačních jednotek banky, oprávněných k provádění bankovních obchodů. Osoba, která je navrhována do vrcholového vedení banky by měla mít odpovídající odborné zkušenosti a měla by být osobou důvěryhodnou. Terminologií zákona o bankách se tyto osoby nazývají vedoucí zaměstnanci banky bez ohledu na to, zda vykonávají svou činnost pro banku na základě pracovní, mandátní nebo jiné smlouvy. Odborné znalosti se mj. vykazují praxí ve finančním sektoru, manažerskými zkušenostmi aj. Za tímto účelem je potenciální budoucí pracovník povinen doložit přehled o všech svých dosavadních zaměstnáních a působištích, včetně všech podnikatelských aktivit, členství v odborných sdruženích a ve výkonných i dozorčích orgánech společností. V této souvislosti je osoba zejména povinna doložit, zda nezastávala vysoké funkce ve společnostech, které se dostaly do finančních problémů nebo které ukončily svou činnost, např. likvidací nebo prohlášením konkurzu společnosti. Tímto se prověřuje i důvěryhodnost, která se dokládá i čistým výpisem z evidence rejstříku trestů.²⁸ Osoby v minulosti pravomocně odsouzené za úmyslný trestný čin nesmí působit jako vedoucí zaměstnanci banky. Za účelem ověření těchto údajů je Česká národní banka oprávněna vyžádat si opis z evidence Rejstříku trestů. Předpoklady se prověřují i osobním pohovorem v České národní bance. V případě dlouhodobého působení ve finančním sektoru lze od této ústní části upustit.

Výlučně z vedoucích zaměstnanců banky musí být složen statutární orgán banky. Tento je nejméně tříčlenný a jeho pravomoc a odpovědnost musí být uvedeny ve stanovách banky. Pravomoc a odpovědnost dozorčí rady taktéž musí být uvedeny ve stanovách, přičemž není přípustné přenášet pravomoci, které obchodní zákoník svěřuje představenstvu akciové společnosti na dozorčí radu banky. Člen statutárního orgánu banky nesmí být současně statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu či dozorčí rady jiné právnické osoby, která je podnikatelem. Obdobné platí pro

²⁸ Vyhláška ČNB č. 14/2005.

zaměstnance banky, kteří nesmí být statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby, která je podnikatelem. V takové právnické osobě může ale zaměstnanec banky být členem v dozorčí radě. Další vyjímky vyplývající zejména z řízení osob s bankou propojených stanoví zákon o bankách.²⁹

3. Provozní požadavky

Základní povinnosti bank se týkají všech hlavních aspektů bankovní činnosti a jsou formulovány tak, aby co nejvíce korespondovaly se základními cíli regulace a dohledu bank.

a) Kapitálová přiměřenost

Kapitálová přiměřenost odráží poměr bankovního kapitálu a kapitálového požadavku vyžadovaného ke krytí neočekávaných ztrát plynoucích z bankovního rizika. Při dostatečné výši kapitálové přiměřenosti bankovní kapitál pokryje tato případná rizika a ochrání tím vložené cizí zdroje, tj. především klientské vklady. Při stanovování kapitálové přiměřenosti jsou měřena různá finanční rizika, což dále přispívá k obezřetné správě bank.

V této souvislosti je využíván příměr s jakýmsi „polštářem“, který si je banka pro určité aktivní operace (poskytované úvěry, pořizované investice apod.) nucena vytvořit z vlastního kapitálu a podobných položek, aby případná ztráta z těchto aktivních operací byla vykryta kapitálem banky. Dodržování kapitálové přiměřenosti banky, tedy důraz na její vybavení dostatečnou výší kapitálu v relaci k rozsahu jejích obchodů, je základním nástrojem k zajištění její solventnosti, tj. situace, kdy tržní cena

²⁹ Člen statutárního orgánu banky může být členem statutárního orgánu nebo dozorčí rady

- finanční instituce (právnická osoba jiná než banka, která v rámci svého podnikání jako svou rozhodující nebo podstatnou činnost nabyvá podíly na jiných právnických osobách nebo provádí některou z hlavních nebo vedlejších bankovních činností vyjmenovaných v zákoně o bankách a dále investiční společnost, investiční fond, penzijní fond a pojišťovna – definice § 17a odst. 3 zákona 21/1992 Sb., o bankách) nebo banky nebo zahraniční banky, které jsou pod kontrolou banky
- finanční instituce nebo banky nebo zahraniční banky, které vykonávají nad dotčenou bankou kontrolu
- právnické osoby oprávněné organizovat poptávku a nabídku cenných papírů

bankovních aktiv převyšuje tržní ocenění jejích závazků.³⁰

Důležité je hodnotit kapitálovou přiměřenost v celém konsolidovaném celku ve kterém se banka nalézá. Konkrétní pravidla stanovuje Česká národní banka, která jsou odvozena od doporučení Banky pro mezinárodní platby – BIS, se sídlem v Basileji.

Kapitálová přiměřenost se vyjadřuje jako poměr kapitálu (tvoří jej např. základní jmění splacené akcionáři) a potřeby kapitálu (vychází z aktivit banky), přičemž tento výsledný poměr nesmí klesnout pod hodnotu 8 %, což by v důsledku mohlo vést k odejmutí bankovní licence. Toto minimum je v rámci Evropské unie unifikováno. Kapitál dělíme na tři skupiny, z anglického vrstva-tier. Tier 1 označuje vlastní kapitál, tier 2 dodatkový kapitál a tier 3 krátkodobý podřízený dluh.

Právě systém měření rizik v otázce kapitálové přiměřenosti se dostal pod tlak bank, které by rády samy a přesněji vyhodnocovaly možná rizika, a tím lépe umíst'ovaly kapitál.

Nový koncept kapitálové přiměřenosti si klade za cíl právě sblížení kapitálu ekonomického a regulatorního. Přitom ekonomickým kapitálem se rozumí kapitál držený bankou ke krytí neočekávaných ztrát, jehož objem a alokaci stanovuje banka z vlastní iniciativy, na základě vlastního rozhodnutí a ocenění rizika. Regulatorní kapitál je kapitál povinně držený bankou ke krytí hlavních rizik bankovního podnikání dle podmínek stanovených regulátorem.³¹

Kapitálovou přiměřenost vyjádřil Basilejský výbor pro bankovní dohled poprvé v roce 1988 jako tzv. kapitálovou dohodu, jinak nazývanou také Basel I. Dohoda, byť znamenala pouze doporučení, byla postupně implementována ve více než sto zemích světa včetně České republiky, kde ji banky musí dodržovat již od roku 1992.

V reakci na tento vývoj v bankovníctví začal výbor pracovat na nové kapitálové přiměřenosti bank, nazývané Basel II. Po několika letech příprav byl tento koncept uveřejněn v červnu 2004 poté, co jej odsouhlasili guvernéri centrálních bank a představitelé regulatorních orgánů zemí G 10. Zavádí se v mnoha zemích včetně všech států Evropské unie.

Nový koncept však zahrnuje tři rozdílné přístupy měření rizik- základní, středně pokročilý a pokročilý, které jsou využitelné v závislosti na charakteru činnosti bank.

³⁰ Bakeš, M, a kol. Finanční právo. 3. aktualizované vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, str. 619

Liší se od sebe mírou přesnosti zachycení rizik, ale i mírou náročnosti jejich zavedení v bance. Změnou je také ustanovení, že bude nově vyžadováno, aby banky měly kapitál na pokrytí tzv. operačního rizika (v bance jsou např. zavedeny procesy, které neodpovídají náročnosti jejich operací) nebo rizika ze selhání lidí a systémů (včetně vlivů spojených s vnějšími událostmi, které mohou banku ohrozit, např. povodně).

Na základě nového konceptu bude vyžadováno, aby banky měly zavedeny odpovídající vnitřní procesy (systémy měření rizik, řídicí a kontrolní systémy), které umožní vyhodnocovat adekvátnost jejich kapitálu s ohledem na jejich aktivity, tedy jimi podstupovaná rizika. Koncept však neklade nároky jen na banky. Vyžaduje, aby regulátoři měli zavedeny procesy, na jejichž základě vyhodnotí, zda banka má dostatek kapitálu pro pokrytí rizik, která nese. Regulátor bude mít navíc právo požadovat vyšší kapitál, vyhodnotí-li, že kapitál, který má banka k dispozici, neodpovídá jejímu rizikovému profilu. Dosavadní limit kapitálové přiměřenosti ve výši osm procent bude nadále považován za minimum, pod něž by se banka neměla za žádných okolností dostat.

Nový koncept kapitálové přiměřenosti bude znamenat posílení stability finančních trhů, a tím i jistoty vkladatelů bank. Zavádí nové požadavky na řízení bank, potřebu zaměstnanců s příslušným vzděláním, ale i výpočetních systémů. V konečných důsledcích může znamenat nezbytnost vynaložit nové náklady. V závislosti na charakteru činnosti bude koncept zřejmě pro některé banky znamenat i potřebu navýšení kapitálu.

Na straně regulátorů také dojde ke změnám. Musí zefektivnit svoje postupy, aby v bankách nedocházelo ke zbytečnému vynakládání prostředků. Zajistit mnohem užší spolupráci při dohledu nad finančními skupinami, než tomu bylo doposud, a to již v počáteční fázi implementace konceptu, kdy budou těmto skupinám schvalovat vlastní modely. Budou muset zavést nové postupy. Je také nutné, aby činnost regulátorů byla více transparentní.

K případným nákladům souvisejícím s implementací Basel II je však třeba zdůraznit, že tyto náklady by banky dříve nebo později stejně vynaložily, chtějí-li

³¹ Babouček, I. a kol., Regulace činnosti bank, Bankovní institut, 2005, str. 216

obstát v tvrdé konkurenci na trhu. Nový koncept kapitálové přiměřenosti proces zavádění nových metod a postupů v bankovníctví pouze urychluje.³²

Právě rozdílné a velmi nesnadné posuzování velmi rozdílných rizik ukazuje základní princip jednotného dohledu domovského orgánu v poněkud jiném světle. Česká národní banka tvrdí, že prozatím vše nasvědčuje tomu, že zahraniční regulátoři nemají ambice převzít její úlohu, protože vědí, že je pro ně obtížné kontrolovat veškeré dceřiné společnosti v jednotlivých zemích při neznalosti konkrétních podmínek, za kterých podnikají. Úloha centrální banky tak při kontrole těchto společností pravděpodobně zůstane stejná jako doposud. Budeme to patrně Česká národní banka, kdo se bude zabývat schvalováním jejich metod řízení rizik v ČR a současně na tyto banky dohlížet.³³

Legislativní rámec problematiky kapitálové přiměřenosti u nás upravuje opatření České národní banky č. 2/2002, Věstník ČNB, o kapitálové přiměřenosti bank a dalších pravidel obezřetného podnikání na individuálním základě a vyhláška ČNB č. 333/2002 Sb., kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě.

b) Úvěrová angažovanost

Pravidla úvěrové angažovanosti mají většinou ve vyspělých tržních ekonomikách podobu limitů některých druhů úvěrů poskytovaných bankami jednomu klientovi, svým akcionářům, skupině navzájem propojených klientů, zaměstnancům, pobočkám a sesterským společnostem. Tyto limity mají za cíl alespoň základním způsobem zabezpečit a diverzifikovat bankovní aktiva a zabránit tak nadměrné koncentraci úvěrového rizika.³⁴

Dle zmiňovaného opatření ČNB 2/2002 jsou limity úvěrové angažovanosti bankovního portfolia stanoveny následně

³² Jaroslava Bauerová, ČNB, HN 18.11.2004 strana 3, rubrika: Auditorské služby.

³³ Ing. Leoš Pýtr, CSc., ředitel sekce bankovní regulace a dohledu ČNB, Bankovníctví 18.2.2005 strana 2, rubrika: Basel II, příležitost pro růst.

³⁴ Revenda, Z. a kol, Peněžní ekonomie a bankovníctví, Management Press, 2. vydání, Praha 1997, str. 366.

- čistá úvěrová angažovanost vůči jednomu dlužníkovi nebo ekonomicky spjaté skupině dlužníků nesmí přesahovat 25% kapitálu banky

- čistá úvěrová angažovanost vůči osobám, které mají k bance zvláštní vztah či k subjektům, v nichž má banka kvalifikovanou účast nebo je má pod svou kontrolou, pak nesmí překročit 20% kapitálu

- souhrn všech úvěrových angažovaností nad 10% vlastního a dodatkového kapitálu je limitován 800% tohoto kapitálu.³⁵

c) Pravidla likvidity

V oblasti likvidity je ponechán velký prostor samoregulaci bank, právně ale pravidla stanovuje zejm. opatření ČNB č. 2/2001, Věstník ČNB, o standardech řízení likvidity bank, kterým se stanoví minimální výše likvidních prostředků. ČNB tímto opatřením:

- ukládá bankám vybudování takového informačního systému, který by dával přehled o přílivu a odlivu peněžních prostředků do a z banky na základě skutečné platnosti aktiv a pasiv, struktury vkladů podle velikosti, dostupnosti likvidních zdrojů apod.

- vyžaduje rozložení zdrojů financování z hlediska splatnosti, bankovních nástrojů a klientely při současném upřednostnění financování ze stabilních zdrojů v rámci dohodnutých podmínek

- vyžaduje stanovení vyvážené obchodní politiky z hlediska financování a vytvoření organizačních opatření vedoucích k efektivnímu řízení likvidity

- vyžaduje pravidelné sestavování pohotovostního plánu pro případ mimořádných okolností ohrožujících likviditu banky.

Zákon o bankách ukládá povinnost udržovat trvale svou platební schopnost.

³⁵ Vzhledem k převažující orientaci tuzemských bank na klasické bankovníctví (tj. sběr depozit a poskytování úvěrů) zůstává úvěrové riziko nejvýznamnějším druhem rizika podstupovaného bankami při jejich činnosti. Nejvýznamnější podíl ve struktuře úvěrů tvoří úvěry podnikové sféře, které nadále rostou. Vyšším tempem růstu, avšak s celkovým menším objemem následují úvěry obyvatelstvu a za nimi s klesající tendencí úvěry vládním institucím. I v tuzemsku již hlavní místo zaujímají hypoteční úvěry, které patří mezi nejdůležitější bankovní obchody, vyznačují se značnou stabilitou a zajišťují podstatnou část příjmů z finanční činnosti bank. Objem meziročních úvěrů meziročně klesá, kvalita úvěrového portfolia je tak hodnocena jako velmi dobrá, potenciální

O vývoji likvidity podávají banky měsíčně zprávu ČNB, vyžádá-li si to, pak i častěji.

Často zdůrazňovaný a přesto často opomíjený rozdíl mezi likviditou a solventností banky může často v očích střadatelů vzbudit i neopodstatněný strach o ztrátu vkladů a ve větší míře přivodit tzv. run na banku, tedy hromadné vybírání vkladů. Toto může minimálně znamenat velké náklady, které je banka nucena s obstaráním likvidních prostředků vynaložit. Má-li banka efektivně hospodařit se svěřenými prostředky, nelze tyto držet likvidní, nepoužít je k obchodní činnosti, kde často platí, že s délkou doby investování prostředků roste i jejich výnos.

V rámci uskutečňování měnové politiky stanovuje opatřením publikovaným ve Věstníku ČNB výši povinných minimálních rezerv, kterou jsou banky povinny složit na účet u ČNB. Tyto prostředky tak mohou sloužit i jako dodatečná rezerva likvidity pro banky.³⁶

d) Poskytování informací

Povinnost poskytování celé řady informací bankou plyne z jejího postavení jakožto akciové společnosti s obchodovatelnými akciemi, obchodního partnera ve vztahu s klientem a samozřejmě z jejího postavení jako předmětu bankovního dohledu.

Požadavky na uveřejňování informací jsou tak v současné době zapracovány v mnoha právních předpisech. Zejména jde o opatření ČNB č. 1/2003, kterým se stanovují minimální požadavky na uveřejňování informací, je uložena povinnost zveřejňovat informace čtvrtletně.

Obsah přílohy tohoto opatření člení informace ukládané bankám k uveřejnění do šesti částí.

- informace o bance
- informace o činnostech banky

ztráty vzniklé z úvěrových obchodů jsou dostatečným způsobem ošetřeny. – Česká národní banka, Bankovní dohled 2004, str. 42-46.

- informace o vztazích s bankou ovládanými osobami a osobami, v nichž je banka většinovým společníkem
- informace o vztazích s ovládajícími osobami a osobou, která je v bance většinovým společníkem

Banky jako akciové společnosti jsou povinny každoročně zveřejňovat výroční zprávu, která musí obsahovat kromě jiného především výsledky účetní závěrky a výrok externího auditora, nově jsou od roku 2002 banky povinny zajistit audit vnitřních systémů řízení rizik. Banky rovněž musejí ve svých prostorách srozumitelným způsobem informovat klienty, resp. potenciální klienty, o podmínkách pro přijímání vkladů, poskytování úvěrů a poskytování dalších bankovních služeb.

V nových pravidlech Basel II je tato oblast zahrnuta do pravidel tržní disciplíny týkající se transparentnosti a zveřejňování informací bankami. Banky by tak měly zveřejňovat např. informace o charakteru vztahů mezi společnostmi zahrnutými do konsolidačního celku, informace týkající se kapitálu a kapitálové přiměřenosti, jakož i informace o rizikových expozicích banky a o jejich ohodnocení.

Důležitý je i požadavek zveřejňování v českém jazyce a možnost poskytování informací různou formou, tedy i internetem a pomocí různých brožur.

Sebeobsáhlejší a sebestupnější informace však ztrácejí svou hodnotu, nejsou-li dostatečně brány v úvahu, ať již neznalostí nebo neochotou. V této souvislosti je možno zmínit osvětovou kampaň České advokátní komory a Sdružení českých spotřebitelů „Podepsat můžeš, přečíst musíš“, vyplývající z někdy alarmujícího nerespektování základních pravidel obezřetnosti při sjednávání smluv,³⁷ zejména při sjednávání smluv o spotřebitelském úvěru i jiných forem půjček. Často potíže klientů pramení i z postavení slabší strany při sjednávání smluv. V České republice narůstá míra zadlužení domácností, což se týká především domácností s nižšími příjmy. Každá společnost, která uzavírá se spotřebitelem smlouvu, by měla být ve své obchodní

³⁶ Bankovní sektor i nadále disponuje dostatečným objemem rychle likvidních aktiv. Nejvýznamnější měrou jsou v nich zastoupeny vklady u centrální banky a druhou nejvýznamnější složku představují státní a jiné pokladniční poukázky. – Česká národní banka, Bankovní dohled 2004, str. 48.

³⁷ Nejenom, že si nepřečtou drobná malá písmenka pod čarou, ale oni někdy absolutně nevědí, o čem ten text je. Bohužel ta situace je opravdu někdy takhle dramatická. Někdy lidé ani nevědí, že když po nich někdo žádá nekřesťanský úrok, že to je v podstatě už trestný čin. - Iva Chaloupková, tisková mluvčí České advokátní komory, <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=512>.

politice natolik otevřená, že srozumitelnost, přehlednost či dokonce čitelnost obchodních podmínek a dalších souvisejících dokumentů by mělo být samozřejmostí.³⁸

Důsledkem velké spotřebitelské ngramotnosti v bankovníctví byla dle mého názoru důvěra v zjevně neuskutečnitelné sliby a proklamace některých i velmi zřetelně nedůvěryhodných bankovních subjektů v minulosti. Následující diskutabilní pomoc státu tento neblahý trend přímo podpořila. Současnou situaci lze považovat za obrovský vývoj kupředu.

e) Praní špinavých peněz

Množství poskytovatelů bankovních služeb a šíře instrumentů které nabízejí nezůstává kriminální sférou nepovšimnuta. Motivem je snaha o zastření a o zdánlivou legalizaci svých činností. V této oblasti tak bylo nutno učinit významný průlom do některých oblastí bankovních tajemství. Evropskou unií je tato problematika řešena Směrnicí rady č. 91/308/EHS, o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz, která je v našem právním řádu realizována zákonem č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Zákon stanovuje dvě základní povinnosti

V rámci **identifikační povinnosti** jsou určité osoby, kterými jsou i banky a centrální banka, povinny zjistit totožnost klienta či obchodního partnera při provádění transakcí převyšující částku 15 000 EUR, v případě že se protistrana identifikaci nepodrobí, povinná osoba transakci neprovede a informuje o tomto příslušnou složku ministerstva financí. Informační povinnost je dále dána vždy při uzavření smlouvy o účtu nebo jedná-li se o tzv. podezřelý obchod. Tímto se rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu výnosu z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o příjem nabytý v souladu se zákonem. Příkladem jsou zjevně neobvyklé transakce, jejich neobvyklá výše či neobvyklá rychlost.

Zjistí-li zákonem povinná osoba v souvislosti se svou činností existenci podezřelého obchodu nebo skutečnosti tomuto nasvědčující je v rámci **oznamovací**

³⁸ <http://www.tvujpodpis.cz/>

povinnosti tuto informaci předat ministerstvu financí.

Dodržování daných povinností kontroluje u bank Česká národní banka, která v případě že nejde o jiný přísněji trestný čin může udělit pokutu až do výše 10 000 000 Kč a při opětovném porušení až do 50 000 000 v úhrnu za 12 měsíců.

f) Povinné pojištění vkladů

Při jednom z nezávažnějších důsledků existence banky, tedy při jejím krachu a snaze vyplatit peníze vkladatelům, stojí Česká národní banka částečně stranou.

Teprve rokem 1994 se do našeho právního řádu dostal institut pojištění vkladů, který byl do současné podoby upraven v roce 2001.³⁹ Ze zákona o bankách tak vzniká Fond pojištění vkladů, sloužící k plnění pohledávek z vkladů zkrachovalých bank, do kterého přispívají samy banky a zbytek prostředků je oprávněn pořídit si na finančním trhu.

Pojištěny jsou všechny neanonymní vklady fyzických a právnických osob vedené v korunách i v cizí měně včetně úroků. Pojištěny nejsou vklady bank, poboček zahraničních bank a finančních institucí. Výše náhrady se vypočítá z celkového objemu pojištěných vkladů jednotlivého vkladatele u dotčené banky a poskytuje se ve výši 90 % tohoto objemu maximálně však do výše ekvivalentu 25 000 EUR pro jednoho vkladatele u jedné banky. I vklady v cizích měnách se vyplácí v ekvivalentu v korunách. Na náhradu nemají nárok osoby, které mají k bance zvláštní vztah, tj. zejména její akcionáři a společnosti jimi kontrolované, členové statutárního orgánu a dozorčí rady, vedoucí zaměstnanci banky, společnosti pod kontrolou banky, a rovněž osoby odsouzené v trestním řízení v souvislosti s praním špinavých peněz.

Role centrální banky spočívá zejména v tom, že jejím oznámením o neschopnosti banky dostát závazkům vůči oprávněným osobám je započato vyplacení náhrad Fondem. Spolu s Ministerstvem financí je zde ČNB důležitým konzultačním partnerem. Z pětičlenné správní rady Fondu jmenovaných ministrem financí je alespoň

³⁹ Novela zákona o bankách č. 319/2001 Sb. účinná od 7. září 2001. Evropský parlament tuto problematiku upravuje směrnicí Evropského parlamentu a Rady ES č. 94/119/ES ze 30. 5. 1994 o systémech ručení vkladů.

jeden z řad zaměstnanců České národní banky, z okruhu uchazečů který sama navrhne, a alespoň dva členové jsou jmenováni z řad členů představenstev bank.

K různým finančním prostředkům, s kterými banky nemohou zcela volně nakládat vzhledem k existenci různých bankovních rizik, je třeba připočítat roční příspěvek do Fondu pojištění pohledávek z vkladů ve výši 0,1 z průměru objemu pojištěných pohledávek z vkladů za předchozí rok, včetně úroků.

Pobočky zahraničních bank podnikající v režimu jednotné licence spadají pod režim pojištění dle země svého hlavního sídla.

V České republice může pobočka zahraniční banky své vklady připojistit u Fondu pojištění vkladů na úroveň pojištění vkladů v tuzemských bankách.

Vzhledem k tomu, že ve srovnání s některými zeměmi Evropské unie má Česká republika vyšší limit,⁴⁰ mohlo by se zdát, že rozdíly v pojištění mohou negativně ovlivnit pozici bank z některých států při nabídce vkladových produktů. Takováto obava se však ukazuje jako neopodstatněná. Možného institutu připojištění zahraniční banky na úroveň vkladů bank domácích zatím Evropské unii žádná banka nevyužila. Nicméně je třeba dodat, že rozdíly v pojištění pohledávek z vkladů mezi členskými státy Evropské unie nesmějí být podle zákona o bankách využívány v reklamě bank.

D. Dohled na dálku a dohlídky na místě

Dvě základní formy dohledu nad činností bank se liší, avšak ve většině zemí se rovnoměrně doplňují. Zpravidla však platí, že dohled na dálku existuje vždy a liší se především míra zapojení dohledu na místě, která může být např. nahrazena výsledky práce externích auditorů. Mezi země, kde je výrazněji zastoupen dohled na dálku patří

⁴⁰ V ČR činí limit pro výplatu náhrad za pojištěné vklady ekvivalent 25 tis. EUR, tj. poněkud více než v Belgii, Nizozemí, Rakousku, SRN a v Británii, kde činí 20 resp. v posledním případě 22,2 tis EUR. Je to však výrazně méně než ve Francii (60 tis EUR) a v Itálii (cca 103 tis EUR). Údaje o zahraničí jsou uvedeny podle materiálu ECB: Deposit insurance – Nordic case, listopad 2003.

např. Spolková republika Německo nebo Velká Británie, naopak větší spoléhání se na výsledky dohlídek na místě je typické např. pro Spojené státy americké.⁴¹

Výkon **dohledu na dálku** spočívá především zasílání informací bankami jejich vyhodnocování orgány dohledu. Řadíme sem ale i licencování a povolovací činnost, včetně posuzování a vstupu nových akcionářů do sektoru a i veřejně dostupné zprávy o bance.

V rámci výkonu dohledu na dálku se dále mimo jiné posuzuje i odborná způsobilost a důvěryhodnost osob navrhovaných na funkce vedoucích zaměstnanců bank, schvalují se i seznamy akcionářů před valnou hromadou i externí auditoři bank, kteří zejména nesmějí být s bankou v užším, provázanějším kontaktu. Dle zákona o bankách ověřují auditoři určité ukazatele jako je

- ověření účetní závěrky banky
- ověření řídicího a kontrolního systému banky včetně systému řízení rizik.

Výsledné zprávy se předávají centrální bance ve stanovených termínech. Především informace o systému řízení rizik jsou dobrým zdrojem kvalitativních informací o bance, které doplňují poněkud jednostranný pohled finančních ukazatelů používaných v rámci dohledu na dálku. Nevýhodou je, že tyto informace jsou k dispozici zpravidla v roční periodicitě.⁴²

Doplňkem k dohledu na dálku jsou **dohlídky na místě** uskutečňované fyzickou kontrolní návštěvou bank. Tyto dohlídky jsou konány jednou za dva až tři roky pracovníky centrální banky od vedoucího kontroly komunikujícího s vrcholným managementem banky přes inspektory různých oblastí po pracovníky zajišťující technický chod prohlídky.

Dohlídku na místě je taktéž možno uskutečnit u subjektu, který podléhá jen dohledu z titulu členství v konsolidačním celku s bankou, kontrola se však musí vztahovat jen na důvody dohledu na konsolidovaném základě, tedy především na plnění daných informačních povinností.

⁴¹ Babouček, I. a kol., Regulace činnosti bank, Bankovní institut, 2005, str. 185

⁴² Babouček, I. a kol., Regulace činnosti bank, Bankovní institut, 2005, str. 187

E. Dohled na individuální a konsolidovaném základě, doplňkový dozor

Český bankovní trh ovládaný zahraničními bankami je příkladnou ukázkou propojování bank do mezinárodních celků a vznik velkých nadnárodních skupin. Často členy těchto celků nebývají pouze banky, ale i jiné finanční instituce, popř. instituce s bankovníctvím naprosto nesouvisející.⁴³ S tím souvisí i důvody vzniku těchto skupin – holdingů. Důvodem může být pouhé rozšiřování oboru podnikání, snaha o diverzifikaci podnikatelského rizika a výhody spojené s koncentrací kapitálu. Lákavým, ale možným rizikovým důvodem je zařazení banky do skupiny z důvodu výhodnějšího financování vlastních obchodních činností. Z hlediska činnosti bank je významným důvodem k seskupování dalších celků lepší orientace a flexibilita na určitou klientelu nebo obchody s finančními deriváty a jiné aktivity jako různé obchody s cennými papíry, poradenství, leasing, pojištění, zpracovávání dat apod. Kontrola těchto subjektů je těžší, což může být dalším „nečistým“ podmětem k zakládání těchto korporací. Klasické příklady snahy vyhnout se některým regulačním opatřením jsou v literatuře uváděny tyto:

- V roce 1934 vstoupil v platnost zákon, který mimo jiné striktně oddělil obchodní a investiční bankovníctví (Glass-Steagall Act nebo také Banking Act). Založení bankovní holdingové společnosti, jejíž součástí je investiční banka, tak v zásadě bylo jedinou možností „původních“ obchodních bank výrazněji se angažovat v oblastech investičního bankovníctví.⁴⁴

- Na americké holdingové společnosti se vztahovala mírnější regulační pravidla než na americké obchodní banky. Až přijetím zákona Bank Holding Companies Act v roce 1988 došlo k výraznému posunu směrem ke sjednocení těchto pravidel.⁴⁵

Dohled na individuálním základě spočívá v dohledu nad jednotlivými bankami, ať již jsou či nejsou součástí jiného celku, který vychází z obchodních aktivit bankou vykazovaných. **Dohled na konsolidovaném základě** sleduje aktivity celého

⁴³ Např. součástí koncernu General Electric je i výroba elektrospotřebičů, skupina PPF donedávna vlastnila televizi Nova.

⁴⁴ Zákon byl v roce 1999 v podstatě zrušen.

⁴⁵ Revenda, Z. a kol, Centrální bankovníctví, Management Press, 2. vydání, Praha 2001, str. 564.

celku, jehož je banka součástí, neboť ta je tak vystavena dalším rizikům, které mohou mít dopad na její hospodaření či pověst.

Bankovnímu dohledu na konsolidovaném základě se věnuje část zákona o bankách v kontextu s obchodním zákoníkem upravující podnikatelská seskupení a koncernové právo. Česká národní banka stanoví podrobnosti vyhláškou č. 333/2002 Sb., kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě.

Konsolidačním celek, kterého se konsolidovaný dohled týká, mohou ze zákona tvořit i jen dvě osoby, tzn. vždy ovládající osoba (banka, finanční holdingová společnost⁴⁶ či smíšená holdingová společnost⁴⁷) a alespoň jedna jí ovládaná osoba nebo přidružená společnost. Z definice finanční holdingové společnosti a smíšené holdingové společnosti plyne, že tyto musejí mít alespoň jednu ovládanou osobu, kterou musí být banka, zatímco ovládající bance „postačuje“ k vytvoření konsolidačního celku, aby měla pouze přidruženou společnost (tedy ovládající banka teoreticky nemusí vůbec mít postavení ovládající osoby ve smyslu obchodního zákoníku). Pokud by měla banka charakter přidružené společnosti finanční instituce nebo jiného, nebankovního subjektu, nevytváří s osobami, ke kterým je přidružena, konsolidační celek.⁴⁸

V případě nevyjasnění kdo je ovládající osobou či jakého je typu, je toto oprávněna určit Česká národní banka, která taktéž v rámci zamezení zbytečného a zatěžujícího vícenásobného dohledu může od jeho výkonu v určitých případech upustit.

Konsolidovaný dohled nezavádí novou kontrolu nad subjekty kontrole nepodléhající, je zaměřen pouze na vztah tohoto subjektu k bance, na možnosti kterými by mohl postavení banky ohrozit. Významné může být i narušení pověsti a dobrého jména skupiny, které může v konsolidačním celku nejcitlivěji ohrozit právě banku.

⁴⁶ Tedy finanční instituce dle zákona o bankách, která není pojišťovnou a zřejmě ani zajišťovnou, ovšem musí ovládat alespoň jednu banku a jejími ovládanými osobami jsou výlučně nebo převážně banky nebo finanční instituce.

⁴⁷ Zbytková kategorie ovládajících osob, které nejsou ani bankou ani finanční holdingovou společností a které ovládají banku.

⁴⁸ Barák, J. a kol., Zákon o bankách, Linde Praha, 2003, str. 147.

Taktéž není konsolidovaným dohledem nahrazován dohled individuální, ať už u banky samotné či nebankovního subjektu, který naopak slouží jako zdroj základních informací pro kontrolu celého celku.

Se zřetelem k prováděcí vyhlášce jsou subjekty finančního typu, tedy banky, finanční instituce a podniky pomocných bankovních služeb, nuceny dodržovat tzv. pravidla obezřetného podnikání na konsolidovaném základě. Tímto se rozumí kapitálová přiměřenost a pravidla úvěrové angažovanosti na konsolidovaném základě.

Rizika postupovaná osobami finančního typu jsou shodně s bankami rizika úvěrová, tržní a operační. Konsolidace dat subjektů nefinančního typu by byla zřejmě zavádějící a není proto prováděna.

Jiná je situace u informační povinnosti, kdy ovládající banka, finanční holdingová společnost a smíšená holdingová společnost předkládá ČNB grafické znázornění struktury konsolidačního celku a seznam jí ovládaných osob a přidružených společností s tím, že zde především uvádí způsob jakým je rozhodující nebo významný vliv v ovládaných osobách vykonáván, jsou vymezeny prováděné činnosti a i personální obsazení statutárních či dozorčích orgánů. Informační povinnost u ovládající banky a finanční holdingové společnosti je ještě rozšířena. Požadované informace jsou regulačnímu orgánu předávány nejčastěji ve skupině bankou, která z podstaty své existence je s komunikací s regulátorem nejlépe obeznámena.

Pro kontrolu osob, které ovládají osoby licencované pro finanční služby nebo které samy takovou osobou jsou je zákonem o finančních konglomerátech zaveden tzv. doplňkový dozor.⁴⁹ Součástí této skupiny musí být alespoň jedna osoba ze sektoru pojišťovnictví a alespoň jedna osoba z bankovního sektoru nebo ze sektoru investičních služeb. Souhrn činností ve finančních službách těchto osob musí být významný, což je technicky vypočteno průměrem ze dvou zlomků poměřujících minimální kapitálové požadavky a bilanční sumy ve skupině.⁵⁰

⁴⁹ Zákon č. 377/2005 Sb., o doplňkovém dozoru nad bankami, spořitelními a úvěrovými družstvy, institucemi elektronických peněz, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech a o změně některých dalších zákonů. Problematika je již zpracována dle tohoto zákona. „Popisná“ část předpisu je již účinná, „obsahová“ ustanovení včetně opatření k nápravě a správních deliktů nabývají účinnosti dnem 30. září 2006.

⁵⁰ První podíl je vyjádřen součtem bilančních sum osob sektoru pojišťovnictví nebo sektoru bankovním a investičních služeb ku součtu bilančních sum osob ve skupině z finančního sektoru. Druhý podíl je vyjádřen

Základním cílem je stanovit požadavky na kapitál na úrovni finančního konglomerátu tak, aby se zabránilo jeho vícenásobnému použití. Důležité je postihnout kontrolu osob, které ovládají jiné z jiného státu Evropských společenství popř. i z nečlenského státu. Toto klade velké nároky na koordinaci odvětvových i přeshraničních orgánů dozoru. Zákon ustanovuje k vlastnímu výkonu dozoru a hlavním subjektem při spolupráci dohledových orgánů tzv. koordinátora, kterým je ten orgán dozoru, který udělil povolení k činnosti regulované osobě stojící v čele finančního konglomerátu.

Bezpečnost regulovaných osob má zvýšit zákonný požadavek na určité množství kapitálu, který by měl být k dispozici na úrovni finančního konglomerátu. Jsou stanoveny různé metody, jak lze požadovanou výši vypočíst, konkrétní postup určí koordinátor po konzultaci dalších zainteresovaných orgánů.

F. Případy odpovědnosti a opatření k nápravě

Při výkonu funkcí dohledu jsou třeba oprávnění k vynucení nesplněných povinností a existence odpovědnostních vazeb pro případ vzniku škod. Mají-li sankční opatření obecně vést nejen k trestu, ale i k nápravě „pachatele“ a ochraně společnosti, je třeba konstatovat, že v oblasti bankovníctví došlo k naprostému zdůraznění otázky stability celého bankovního systému, dále postavení vkladatelů a až v poslední řadě jde o akcionáře banky. Používané prostředky by se měly co nejméně dotknout prostředků vkladatelů, postihovat zejména majitele, akcionáře bank. Bankovní dohled by taktéž neměl suplovat roli managementu banky při vyvarování se běžných podnikatelských nástrah s trhem související. Použité sankce by měly být v poměru s porušenou povinností.⁵¹

součtem požadovaných měr solventnosti nebo minimálních kapitálových požadavků osob ve skupině ku součtu požadovaných měr solventnosti a minimálních kapitálových požadavků osob ve skupině. Podmínka je dána, jestliže váha významnosti přesáhne 0,1 zvláště u sektoru bankovního a investičních služeb a zvláště u sektoru pojišťovnictví.

⁵¹ Ústavní soud v otázce přiměřenosti opatření a zavedení nucené správy rozhodl s odvoláním na judikát ESLP takto: Pokud je někdo vlastníkem akcií o určité jmenovité hodnotě, nese toto jeho postavení určité riziko spočívající v možném omezení či zasahování do vlastnického práva. Opatření, která k tomuto stavu směřují, však musí vést ke spravedlivé rovnováze mezi požadavky obecného zájmu a imperativy na ochranu základních práv jednotlivce. Musí tedy existovat rozumný vztah proporcionality mezi použitými prostředky a sledovaným

Oprávnění, kterými centrální banka disponuje jsou poměrně široká. Pod pojmem požadavku na zjednání nápravy rozumíme jak omezení nebo ukončení některých činností, tak i výměnu osob ve vedení banky, dozorčí radě, vytvoření odpovídající výše opravných položek a rezerv, snížení základního kapitálu nebo přednostní užití zisku k určeným účelům. Ukládá-li zákon o České národní bance poskytnutí některých informací a podkladů od bank a poboček zahraničních bank, pak v případech kdy toto je splněno jen částečně, pochybně nebo vůbec, je centrální banka oprávněna vyžádat si odpovídající upřesnění nebo vysvětlení. Centrální banka může snížit základní kapitál banky v případě ztráty přesahující 20 % vlastního kapitálu banky. Určité operace s osobami úzce s bankou propojenými lze zakázat nebo omezit. Může být také nařízen mimořádný audit na vlastní účet banky. Nejzávažnějšími sankcemi je uložení pokuty do výše 50 milionů korun nebo zavedení nucené správy. Uložení nevyklučuje jiné případy odpovědnosti. Uhrazená pokuta je příjmem státního rozpočtu, může být uložena do jednoho roku od zjištění nedostatku, nejpozději však o deseti let ode dne, v němž nedostatek vznikl.

Při uplatnění nápravného opatření dbá Česká národní banka o to, aby

- odpovídalo intenzitě a charakteru protiprávního jednání
- jeho realizace nutně vedla k odstranění nežádoucího stavu a
- povinná osoba měla odpovídající dobu ke splnění rozhodnutí.

— Opatření k nápravě v zásadě směřuje k odstranění závadného stavu, který v době zákroku správního orgánu trvá. Pokutu lze uložit i za ojedinělé porušení právní povinnosti.⁵²

Předpokladem k užití opatření jsou dle dikce zákona „nedostatky v činnosti banky nebo pobočky zahraniční banky“,⁵³ přičemž množné číslo nelze zřejmě brát doslovně, neboť při zjištění sebezavážnějšího porušení povinnosti, by teoreticky nebylo možno nijak zasáhnout s odůvodněním, že nedostatky musejí být alespoň dva.

Samotný pojem „nedostatek v činnosti banky“⁵⁴ je sice definován v zákoně taxativně, vzhledem k složitosti a rozmanitosti činnosti bank jsou jednotlivá

účelem (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Mellachen a spol., 1989, A-169) – Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30.1.1998, sp.zn. IV.ÚS324/97.

⁵² Barák, J. a kol., Zákon o bankách – komentář, Linde Praha, 2003, str. 129.

⁵³ § 26 odst. 1, zákona o bankách.

⁵⁴ § 26 odst. 3, zákona o bankách.

ustanovení formulována velmi široce, že ta konkrétnější lze považovat spíše za demonstrativní výčet. Zákon postihuje i ta jednání, která by ustanovení zákona obcházela, tedy byla stěžejí postižitelná, ale šla by proti podstatě a účelu zákona.

Na většinu sankčních řízení se vztahuje správní řád, řádným opravným prostředkem je zde rozklad, o kterém rozhoduje bankovní rada. Podanému rozkladu zákon odkladný účinek nepřipouští. Proti rozkladu, který nevedl k úspěchu ze strany navrhovatele lze podat proti pravomocnému rozhodnutí správní žalobu. Soud pak přezkoumává napadené rozhodnutí z hlediska zákonnosti i z hlediska skutkového, což je významné např. v otázce ustanovení nuceného správce banky, který je jmenován bankovní radou ČNB, která taktéž v témž složení rozhoduje o případném rozkladu proti tomuto-vlastnímu rozhodnutí.

Mimořádným opravným prostředkem je obnova řízení a přezkoumání rozhodnutí mimo odvolací řízení dle správního řádu. Obnovu řízení může nařídít ČNB, je-li na tom veřejný zájem. Starý správní řád do 31.12.2005 užíval na tomto místě pojmu obecný zájem, který vykládal tak, že tento spočívá v tom, aby veřejná moc byla vykonávána zákonným způsobem, a je dán vždy tehdy, pokud zájem společnosti převládne nad zájmem účastníků na stabilitě právních vztahů založených předmětným správním rozhodnutím. Existenci obecného zájmu na přezkoumání rozhodnutí je nutno vždy v odůvodnění o nařízení obnovy řízení podrobně a přezkoumatelným způsobem odůvodnit.⁵⁵

Dle nové úpravy správního řádu je také možno provést nové řízení a vydat nové rozhodnutí.

Specifická opatření k nápravě mohou být uložena v poklesu kapitálové přiměřenosti pod danou úroveň.

Dále do pravomoci dohledu patří ukládání opatření k nápravě a ukládání pokut při zjištění nedostatků. Při výkonu dohledu a doplňkového dozoru nad bankami a jinými osobami ve finančních konglomerátech formou kontroly na místě se Česká

⁵⁵ Ondruš, R. a kol., Správní řád – komentář, Linde Praha, 2003, str. 550.

národní banka řídí částí třetí zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole.⁵⁶ Za účelem provedení kontroly jsou kontrolní pracovníci oprávněni vstupovat do objektů, kde kontrola probíhá, požadovat předložení originálních dokladů, písemností a jiných záznamů, jakož i poskytnutí pravdivých a úplných informací o zjišťovaných a souvisejících skutečnostech.⁵⁷ V případě patřičného prověření⁵⁸ jsou i oprávnění seznamovat s informacemi, které jsou předmětem utajení. Kontrolované osoby jsou dále povinny ve stanovené lhůtě podat písemnou zprávu o odstranění zjištěných nedostatků. Náklady kontrolou vzniklé si kontrolovaná a kontrolující strana nesou samy, vznikne-li však kontrolované straně v souvislosti s prováděním kontroly škoda, odpovídá zde stát dle pravidel objektivní odpovědnosti. Zvláštním případem je udělení pořádkové pokuty osobě třetí, která způsobila že kontrolovaná osoba nemohla vytvořit základní podmínky k provedení kontroly nebo nemohla poskytnout odpovídající součinnost. Tato pokuta může být uložena i opakovaně ve výši až 50 000 Kč, nanejvýš však 200 000 Kč v úhrnu.

V případě zákonného zmocnění vydává k výkonu svých pravomocí Česká národní banka **opatření České národní banky**, která jsou pro banky a pobočky zahraničních bank závazná. Platnosti nabývají tato opatření dnem vyhlášení ve Věstníku České národní banky, stejně tak i účinnosti, není-li v opatření stanoveno pozdější datum účinnosti. Opatření podepisuje guvernér České národní banky.

Zjistí-li Česká národní banka, že zahraniční banka, podnikající buď prostřednictvím pobočky nebo bez ní, porušuje patřičná ustanovení, pak banku vyzve aby tento stav ukončila, či zjednala nápravu jinak. Neučiní-li tak požádá o přijetí patřičných opatření Česká národní banka orgán dohledu domovského státu banky.

V určitých oblastech může Česká národní banka přijmout opatření přímo sama. Jedná se např. o zavedení určitého postupu pro vyřizování stížností klientů, porušení právních předpisů upravujících provoz platebního systému provozovaného Českou národní bankou či poskytování údajů, které jsou předmětem bankovního tajemství.

⁵⁶ Vyjma § 21 až 23 o spolupráci v oblasti kontroly.

⁵⁷ Obdobně ustanovením trestního řádu nemusí kontrolované fyzické osoby poskytnout ty požadované informace, kterým by mohli způsobit stíhání své či osob blízkých

⁵⁸ Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti.

Setrvává-li nežádoucí stav i nadále, může Česká národní banka po předchozím upozornění domácího dohledu přijmout potřebná opatření sama, bude-li to nutné i ukončit činnost tohoto subjektu.

Takto postupuje Česká národní banka i v případech, které nesnesou odkladu, kdy může přijmout příslušná opatření na ochranu klientů banky, aniž by musela ke zjednání nápravy banku nebo její domovský orgán vyzvat. Do procesu vstupuje i komise Evropských společenství, která může po vyslyšení obou dohledných orgánů přikázat orgánu hostitelského státu, aby svá opatření zrušil nebo změnil. Jsou-li porušovány právní předpisy v oblasti veřejného zájmu (není ve směrnici 2000/12/ES definován a snad dle judikatury ESD obecně pod něj spadá ochrana spotřebitelů, ochrana národního finančního systému a ochrana věřitelů jako celku) může příslušný orgán přijmout i ta opatření, které mohou vést k ukončení činnosti banky v tuzemsku.

Odejme-li domovský orgán dohledu bance licenci, informuje následně neprodleně hostitelský orgán dohledu. Tento přijme potřebná opatření k ukončení činnosti banky a k ochraně jejich vkladatelů.

Určitým druhem sankcí je **neplatnost některých ujednání**, ke kterým banka ze specifčnosti svého podnikání není oprávněna. Takto jsou ze zákona neplatné smlouvy, které zavazují banky k plnění zjevně nepoměrnému poskytované protihodnotě, jinak nápadně nevýhodné nebo hospodářsky neodůvodněné.

Některá jednání bank jsou podmíněna předchozím souhlasem centrální banky, jednání bez tohoto požadovaného souhlasu jsou také neplatná. Tato jednání jsou

- uzavření smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části, nebo smlouvy o nájmu podniku, nebo jeho části
- rozhodnutí valné hromady o zrušení banky
- fúze banky nebo převod jmění na banku jakožto společníka
- snížení základního kapitálu banky, nejedná-li se o snížení základního kapitálu banky k úhradě ztráty
- usnesení valné hromady dle kterého nebude dále banka vykonávat činnost, ke které je třeba licence

S některými osobami jsou zakázány některé obchody, které by banka vzhledem k jejich povaze, účelu nebo riziku s jinými klienty neprovedla. Jedná se o základní ochranu před střetem nebo případným zneužitím vztahů, které mají banky s osobami ve svém vedení nebo ve vedení spřízněných ovládaných subjektů, s osobami banku vlastníci či ji dohlížející.

Jinou povahu má souhlas České národní banky při nabývání kontroly nad bankou,⁵⁹ jehož neudělení nemá za následek celkovou neplatnost, nýbrž jen pozastavení výkonu některých akcionářských práv. Při řízení jsou zohledněny obdobné parametry jako u zakladatele banky v řízení o licenci. Souhlas může být udělen i následně, nevydá-li centrální banka do tří měsíců od zahájení příslušného správního řízení alespoň rozhodnutí v prvním stupni, platí že souhlas byl udělen. Pozastavit výkon určitých akcionářských práv může centrální banka i v případě, kdy zjistí, že působení osoby nebo osob s výše kvalifikovanou účastí na bance je na újmu řádnému a obezřetnému podnikání banky, a to i tehdy kdy centrální banka takové působení důvodně jen očekává. Pozastavena jsou vždy všechna tato práva

- účastnit se valné hromady a hlasovat na ní
- požádat o svolání mimořádné valné hromady
- podat soudu návrh na určení neplatnosti valné hromady

V seznamu akcionářů, který banka 7 dní před pořádáním valné hromady České národní bance předkládá, označí centrální banka ty akcionáře, kterým byl výkon jejich akcionářských práv pozastaven. Bez vyjádření se k tomuto seznamu Českou národní bankou nelze valnou hromadu konat. Za neumožnění účasti takto vyloučených osob, ani osob jimi pověřených je odpovědná banka, jejíž valná hromada se koná. Podání opravného prostředku proti rozhodnutí o pozastavení akcionářských práv odkladný účinek nemá.

Nevedou-li uložená opatření k nápravě celý sankční proces může vyústit v nucenou správu, případně odnětí licence. Nucená správa může být zavedena

⁵⁹ Tento souhlas je vyžadován před nabytím nebo zvýšením účasti na bance ve výši 20 %, 33 % nebo 50 % základního kapitálu nebo hlasovacích práv.

v situaci, kdy nedostatky v činnosti banky ohrožují stabilitu bankovního systému a akcionáři potřebné kroky k odstranění těchto nedostatků neučinili.

Obecně lze říci, že tento institut a nazírání na něj prodělal vývoj od zaměření na problémy konkrétní banky, kdy nucená správa znamenala pokus o její sanaci, k obecnějšímu pohledu, kdy důvodem zavedení nucené správy je, že nedostatky v činnosti konkrétní banky ohrožují stabilitu bankovního sektoru a její akcionáři neučinili potřebné kroky k odstranění těchto nedostatků. Je zde tedy zřetelná orientace na hrozbu systémové poruchy ve fungování bankovního sektoru, třebaže v důsledku nedostatku v činnosti konkrétní banky. Podmínkou zavedení nucené správy je vedle toho i nečinnost akcionářů.⁶⁰

Nuceného správce jmenuje a odvolává bankovní rada, rozhodnutím, které musí mj. obsahovat odůvodnění zavedení nucené správy. Nucený správce je zaměstnancem České národní banky, není však vyloučeno, že se tímto zaměstnancem může stát právě jen v souvislosti s nucenou správou, což dává centrální bance velkou volnost při volbě jeho osoby. Jestliže správce poruší uvedenou povinnost, může bance vzniknout nárok na náhradu škody. Poněvadž správce vykonává svou funkci jako zaměstnanec ústřední banky, mohla by banka uplatnit tento nárok jen vůči ústřední bance, nikoliv vůči správci. Mezi nuceným správcem a ČNB pak může být uplatněn nárok na náhradu dle zákoníku práce.

S předchozím souhlasem České národní banky činí také správce ta rozhodnutí, která jsou v působnosti valné hromady. K zásadním krokům správce patří, opět jen s předchozím souhlasem České národní banky, která si k tomu vyžádá stanovisko Ministerstva financí, částečné nebo úplné pozastavení nakládání vkladatelů s jejich vklady v bance.

Doručením písemného vyhotovení o zavedení nucené správy přestává valná hromada, dozorčí rada a představenstvo vykonávat své funkce, výjimkou jsou dle judikatury pouze ta oprávnění umožňující proti zavedení nucené správy užít opravné prostředky.

Okamžikem zavedení nucené správy v bance může za banku jednat jako statutární orgán pouze jmenovaný správce; výkon funkce všech orgánů se pozastavuje.

⁶⁰ Barák, J. a kol., Zákon o bankách – komentář, Linde Praha, 2003, str. 174.

V případě rozhodnutí o zavedení nucené správy v bance však i pokles pozastavení výkonu funkce orgánů banky jsou tyto orgány oprávněny činit v řízení správním nebo soudním procesní úkony k obraně proti zavedení nucené správy.⁶¹

Zavedení nucené správy se zapisuje do obchodního rejstříku, přičemž tento návrh podává ČNB, zápis však není konstitutivní povahy. Správce se může dovolávat zavedení nucené správy i proti osobě jednající v důvěře v zápis do obchodního rejstříku. Případné právní úkony „starých“ statutárních orgánů uskutečněné vůči třetím osobám v době trvání nucené správy jsou po jejím zavedení neplatné, a to i v případě, že osoba, které jsou určeny, o zavedení nucené správy nevěděla a ani vědět nemohla. Jedná se o velký průlom do tzv. zásady publicity ovládající obchodní rejstřík, která je v daném případě naprosto pochopitelná.

Zejména v případě existence pobočky banky v zahraničí bude správce nucen vykonávat své pravomoci i na území cizích států, s výjimkou donucovacích prostředků. Zde se, zejména při prodeji majetku a poskytování informací zaměstnancům řídí právním řádem příslušného státu. Centrální banka může bance během nucené správy poskytnout finanční pomoc k odstranění likvidity, nárok na vrácení této finanční pomoci má přednost před všemi ostatními závazky banky. Není-li do 24 měsíců od zavedení nucené správy rozhodnuto o ukončení nucené správy, případně jmenován likvidátor nebo prohlášen konkurs, nucená správa končí. Odnětí licence bance není důvodem k ukončení nucené správy.

Zavedení nucené správy bude častým, ne však nutným, předpokladem pro **odnětí bankovní licence**. Ta může být Českou národní bankou odejmuta při přetrvávání závažných nedostatků v činnosti banky, v případě, že banka po kvalifikovanou dobu nevykazuje znaky hlavní činnosti bank, tedy že po dobu šesti měsíců nepřijímá vklady od veřejnosti nebo neposkytuje úvěry. Byla-li licence získána na základě nepravdivých údajů, může to být také důvodem k odnětí licence. Další důvody jsou zmíněné v části o bankovní licenci.

⁶¹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7.4.1998, č.j. 38 Ca 431/96-55.

Významným důsledkem nabytí právní moci rozhodnutí o odnětí licence je zákaz přijímat vklady a poskytovat úvěry a provozovat jiné než ty činnosti, které jsou nezbytné k vypořádání pohledávek a závazků.

Česká národní banka využije opatření odnětí bankovní licence až poté, kdy se ukázalo, že předchozí kroky nevedly k žádoucímu výsledku. Praxe ukázala, že odnětí licence má na dotčenou banku stejně negativní dopad jako zavedení nucené správy a vyvolává obavy vkladatelů o osud jimi vložených peněžních prostředků. Akciové společnosti, kterým byla odňata bankovní licence, skončily záhy v likvidaci nebo v konkursu.⁶²

V praxi obvykle státy v případě konkurzu na zahraniční banku s pobočkou na jejich území vykonávaly značnou ingerenci ve věci této pobočky a snažily se prodeji aktiv na svém území řídit samy podle svých právních předpisů a takto získaný výtěžek používat přednostně ve prospěch vkladatelů, kteří byli klienty této pobočky. Takovýto postup je však zcela v rozporu s duchem zásady jednotné licence a dohledu domovským státem, znemožňuje provedení konkurzu na banku jako celek, zvýhodňuje, resp. znevýhodňuje vkladatele z různých států. Směrnice 2001/24/ES se snaží tuto situaci napravit.⁶³

Dnes jsou tak svěřena reorganizační opatření orgánu dohledu domovského státu, který převážnou část uplatňovaných opatření činí dle práva svého státu a vykonává své pravomoci na celém území EU. V případě konkurzu je tak zajištěna existence jediné konkurzní podstaty. Věřitelé všech států mají rovné postavení, je zajištěno i jejich řádné informování.

Rozhodne-li se stát pomoci bance v její tíživé situaci⁶⁴, je třeba postupovat v souladu se zákonem č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje a Pravidly společenství ve věci veřejné podpory na záchranu a restrukturalizaci společností v obtížích č. 2004/C 244/02. Veřejná podpora může být poskytnuta pouze v případech odůvodněných

⁶² Barák, J. a kol., Zákon o bankách – komentář, Linde Praha, 2003, str. 186.

⁶³ Babouček, I. a kol., Regulace činnosti bank, Bankovní institut, 2005, str. 266.

⁶⁴ Nejnověji na problematiku odlišného přístupu k řešení problému bank v minulosti reaguje např. arbitrážní nález Saluka Investments BV v. Česká republika, Ženeva 17.3.2006 (zdroj www.mfcr.cz). V odstavci 347 shledává neopodstatněným odlišný přístup České republiky ve věci řešení problémů Investiční a Poštovní banky, a.s. Tento přístup shledal arbitrážní tribunál jako diskriminační vzhledem k řešení problémů České spořitelny, a.s., Komerční banky, a.s. a Československé obchodní banky, a.s.

vážnými obtížemi dané společnosti jako jsou případný nárůst nezaměstnanosti, negativní dopady na její subdodavatele, potíže vkladatelů a jejich případná druhotná platební neschopnost v důsledku omezení nakládání se svými prostředky a podobně. Velmi problematická situace může například nastat, jsou-li dotčenými klienty obce, státní instituce aj. Poskytnutí podpory nesmí mít negativní dopad na členské státy EU. Veřejná podpora vyžaduje schválení Evropskou komisí, která tak učiní pouze za předpokladu, zaváže-li se příslušný stát k restrukturalizaci či likvidaci společnosti ve stanovené lhůtě, nebo k ukončení poskytované záruky či splacením pomocného úvěru v plné výši. Poskytnutá podpora by neměla být vyšší než je nezbytně nutné. Problémy společnosti lze řešit i uzavíráním ztrátových divizí či okamžitým ukončením ztrátových činností.

Evropským předpisem je stanoveno, že není možno poskytovat veřejnou podporu tam, kde došlo k umělému vyvedení finančních prostředků ze společnosti (tzv. tunelování). Společnostem tvořícím část většího konglomerátu (holdingu) není dovoleno veřejnou podporu poskytovat, není-li problém tak závažný, že je není s to vyřešit celá skupina. V případě poskytnutí úvěru jako formy veřejné podpory je třeba, aby požadované úroky byly přinejmenším srovnatelné se sazbami pro „zdravé společnosti“.

V rámci tak bedlivě střežené a zároveň velmi problematické rovné soutěže na trhu Evropské unie vyžaduje Komise po poskytnutí podpory kompenzační opatření, které povedou k oslabení uměle podpořenému postavení subjektu na trhu. Tímto je myšlen prodej dceřinných společností, poboček, nepotřebných aktiv či redukce počtu zaměstnanců.

Důležité je také „určité omezení“ poskytnutí veřejné podpory na jednu též společnost v období deseti let. Po této době lze čerpat veřejnou podporu i opětovně.

V praxi se ukazuje, že právě otázka rozsahu kompenzačních opatření patří k nejproblematictější. Pokud jde o bankovní sektor, je jistým problémem, že v rámci EU existuje ostrá konkurence mezi peněžními ústavami, která se ještě zостřila zavedením jednotné měny euro. Na druhou stranu je tento sektor natolik citlivý, že jakékoli nešetrné zásahy by mohly mít dalekosáhlé důsledky. Toho si je Evropská komise velmi dobře vědoma. Ovšem ani to ji nebrání v tom, aby vyžadovala poměrně razantní

kompenzační opatření. V případě Bankgesellschaft Berlin, které byla ze strany Německa poskytnuta veřejná podpora, byla navržena kompenzační opatření spočívající v prodeji dceřinných společností zabývajících se realitní činností (jež byla hlavní příčinou potíží této banky), v prodeji dvou dceřinných bank specializovaných na retailové bankovníctví (Berliner Bank a Berliner Sparkasse) a dále v uzavírání některých domácích i zahraničních poboček.⁶⁵

IV. ZVLÁŠTNÍ ČÁST – ÚPRAVA V NĚMECKÉ SPOLKOVÉ REPUBLICCE

Dle téma celé této diplomové práce je zde pro srovnání nastíněno postavení centrálních banky v Německu v oblasti dohledu. Samotné poměrování pravomocí by mohlo být částečně zavádějící, neboť v Německu centrální banka v oblasti bankovního dohledu „centrální“ úlohu nehraje. Naznačena je tak i celková úprava problematiky, nicméně v rozsahu rozumného objemu této diplomové práce.

Centrální banka Spolkové republiky Německo, Deutsche Bundesbank, si za dobu své existence vydobyla značné renomé, její politika i organizační uspořádání se staly vzorem pro budování Evropské centrální banky i České národní banky. V oblasti bankovního dohledu jde však o institučně odlišné uspořádání, rozdělující oblast bankovního dohledu mezi více subjektů – spolkovou vládu, samostatný úřad dohledu a centrální banku. Základní právní úpravou je zákon o bankovníctví (Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz - KWG)).

Spolková vláda může v závažných případech ohrožení hospodářství nařízením (Rechtsverordnung) dočasně zamezit nakládáním s majetkem banky a odložit plnění některých závazků banku postihující. Taktéž může omezit nakládání s vklady, uzavření přepážek a provádění určitých činností. Ohledně toho musí konzultovat s centrální bankou. Zmocněné k vydávání nařízení pro bankovní sektor je také ministerstvo financí a ministerstvo spravedlnosti, které určuje např. jednotlivosti výročních zpráv.

⁶⁵ Kincl, M., článek Záchrana a restrukturalizace bank z pohledu nových pravidel Evropské komise, Bankovníctví 3/2005.

Hlavní úlohu zde hraje Spolkový úřad pro dozor nad poskytováním finančních služeb (**Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht – BaFin**), který sjednocuje dohled nad oblastmi finančního trhu podobně jako je tomu i v části České národní banky. Tento úřad však oproti naší úpravě působení centrální banky v oblasti bankovního dohledu poněkud omezuje. Je hlavní výkonnou institucí, taktéž vydává povolení pro činnost banky.

Spolková banka **Deutsche Bundesbank** vyvíjí svou činnost zejména v dohledu na dálku a zastřešuje celou oblast jako důležitý poradní partner a partner pro zahraniční spolupráci.

Bankovní dohled byl budován jako diverzifikovaný od svých počátků po všeobecné bankovní krizi v r. 1931, kdy byl k působnosti vlády a centrální banky ustanoven komisař pro bankovníctví (*Reichskommissar für das Bankgewerbe*).

Současný úřad byl pevně ustanoven zmiňovaným zákonem o bankovníctví (KWG) v roce 1961. K sloučení dohledu celého finančního trhu v jeden úřad došlo v nedávné době, podobně jako u nás v případě ČNB, tato nebankovní oblast však není pro tuto práci určující. Při pohledu na četnost novel některých českých zákonů včetně zákona o bankách dodejme, že také německý KWG byl několikrát novelizován. Pro úplnost je třeba dodat, že sídlem D.Bundesbank je finanční centrum Frankfurt nad Mohanem, sídlem BaFin je bývalé hlavní město Bonn.

Základním přístupem je snaha o oddělení funkce centrální banky jako tvůrce měnové politiky a orgánu dohlížejícího nad bankami. Bez povšimnutí není tvrzení Deutsche Bundesbank, že toto platí i nadále po vstupu do systému jednotné evropské měny.⁶⁶ Centrální banka má tak významný přehled o situaci bank a možnosti dostát závazkům i ve vzájemném vztahu obchodních partnerů např. při úvěrování apod.

Základem dobře fungujícího prostředí by měla být disciplína na trhu v jejímž dodržování by na sebe měli navzájem působit věřitelé, vkladatelé a akcionáři. Tito by se sami měli snažit o snížení míry svých rizik, vhodnou kontrolu a odpovídající reakci, k čemuž ale potřebují jasné a spolehlivé informace. V tomto je ale třeba počítat s možností ztráty, nespolehat se na případnou pomoc státu aj. třetích osob. Tento požadavek není zejména dán při existenci částečných nebo plných státních garancí za

určité banky, které jsou příliš velké na to, aby padly, a ostatní účastníci trhu mohou toto zneužít.⁶⁷

Bez zajímavosti není ani poukázat na fakt, že v rámci nemalého vnitřního bankovního trhu umožňující bankám poptávat prostředky k vlastnímu krátkodobému financování, je ve vlastním zájmu bank být patřičně informován o situaci a spolehlivosti druhých.

Deutsche Bundesbank se podílí ve vydávání všeobecných pravidel určování přiměřenosti likvidity a poměru ručící části vlastního kapitálu. V oblasti základních pravidel zákon odlišuje tři způsoby spolupůsobení, a to konzultace, dohodu a shodu (Anhörung, Benehmen, Einvernehmen).

Příkladem konzultace je upřesňování podmínek pro výroční zprávy s ministerstvem financí (§ 31 odst. 4 věta 1 KWG), nebo povolení určitých vyjímek vládou v krizových případech bank (§ 48 odst. 1 věta 1 KWG).

Ministerstvo financí po dohodě s centrální bankou stanovuje rozsah a způsob podávání zpráv bankovnímu dohledu (§ 24 odst. 4 věta 1 KWG). Spolková vláda může po dohodě s centrální bankou některé povinnosti hlášení prominout (§ 31 odst. 1 věta 2).

BaFin jen ve shodě s centrální bankou stanovuje výši likvidity a kapitálové přiměřenosti.

Základem dohledu jsou pravidelná hlášení bank, jakož i pravidelné rozhovory se zástupci bank. Bundesbanka provádí kontrolu systémů řízení rizik svými pracovníky z pověření orgánu dohledu.

Měsíčně jsou podávána hlášení o kapitálové přiměřenosti na konsolidovaném i individuálním základě, která slouží k určení solventnosti bank a hlášení o přiměřenosti likvidity.

Čtvrtletně je hlášena výše větších poskytovaných úvěrů⁶⁸, poskytující informace o úvěrové angažovanosti klientů, která podkladem pro analýzy příp. hrozící

⁶⁶ Měsíční zpráva Deutsche Bundesbank, září 2000, Deutsche Bundesbank Monatsbericht September 2000, strana 36.

⁶⁷ Měsíční zpráva Deutsche Bundesbank, říjen 2005, Deutsche Bundesbank Monatsbericht October 2005, strana 74.

⁶⁸ Podrobněji instituty Großkredite a Millionenkredite (§ 13 a následující KWG) o hlášení zadluženosti osoby ve výši jedné desetiny vlastního kapitálu, resp. o půjčkách přesahujících 1 500 000 €.

nesolventnosti podnikatelů až po obecnou analýzu celého bankovního a finančního sektoru. Informace tohoto druhu jsou zařazena do registru, který umožňuje výměnu těchto dat bankami v rámci Evropské unie včetně ČNB.

Vybrané informace jsou měsíčně zveřejňované ve zprávě Deutsche Bundesbank zahrnující i bankovní dohled. Po vyhodnocení výročních zprávy a účetní uzávěrky mají tak Bundesbanka a BaFin celkový přehled o stavu majetku, rentability, likvidity, podstoupených rizicích a přijatých opatřeních včetně dodržování ustanovení proti praní špinavých peněz.

KWG zplnomocňuje BaFin v případě poklesu ukazatelů kapitálové přiměřenosti a přiměřenosti likvidity k určitým možnostem zásahu. Literatura zde uvádí, že opatření nejsou ale s to vyvarovat se skutečné krizi, mohou však zaručit v určité době plnění základních předpokladů pro chod banky. Ostatně dodržování ukazatelů by mělo být ve vlastním zájmu banky pro zvládnutí nepředvídaných okolností a neporušení daných podmínek.⁶⁹ BaFin ponechává nejdříve lhůty k vyřešení dané situace bankou. Následně může zakázat či omezit výplatu zisku.⁷⁰ Nejprísnejším opatřením je zákaz či omezení poskytování některých druhů úvěrů. V rámci holdingu je při neposkytnutí údajů za celou skupinu možné pozastavit výkon hlasovacích práv.

Dohled nad finančními konglomeráty je upraven podobně jako v České republice, úprava provedena transformací směrnice Evropského parlamentu 2002/87/EG. Konglomerát je definován jako skupina společností spočívající na principu zúčastněných mateřských a dceřinných společností, zahrnující i podniky propojené horizontálně. Alespoň jeden člen skupiny musí být činný v pojišťovnictví a alespoň jeden v bankovníctví, podléhající příslušnému doзору. Není-li takováto osoba v čele skupiny, jedná se o finanční konglomerát činí-li bilanční suma z oblasti finančnictví alespoň 40 %. Taktéž souhrn činností ve finančních službách těchto osob musí být významný, což je technicky vypočteno průměrem ze dvou zlomků poměřujících minimální kapitálové požadavky a bilanční sumy ve skupině.⁷¹ Podmínka významnosti je dána vždy, je-li bilanční suma u osoby činné ve finančním sektoru vždy alespoň 6 miliard €. Zda se jedná o finanční konglomerát dle zákona o

⁶⁹ Schimansky/Bunte/Lwowski, Banksrecht-Handbuch, 3.díl, C.H.Beck, Mnichov 2001, str. 4504.

⁷⁰ Problematickým se tak může použití zisku při potřebě navýšit kapitál.

⁷¹ Viz pozn. č. 48.

bankách (KWG) nebo dle zákona o dohledu nad pojišťovnictvím určuje BaFin. Tento úřad také zastává úlohu hlavního koordinátora pro dozor. KWG tomuto koordinátorovi stanovuje povinnost

- průběžného sběru a poskytování relevantních informací, jakož i koordinaci v krizových situacích
- posuzování a dohled celkové finanční situace finančního konglomerátu
- dodržování požadavků kapitálové přiměřenosti, koncentraci rizik a transakcích v rámci konglomerátu
- hodnocení struktury organizace a vnitřních kontrolních systémů
- spolupráce s Bundesbankou a zahraničními orgány dohledu

Po zavedení celkového dohledu nad finančními konglomeráty Bundesbanka především oceňuje zákaz dvojího užití kapitálu („double gearing“) a zamezení spekulací se závazky přes nedohlíženou mateřskou společnost („double gearing“). Takto koncipovaný dozor také poskytuje přesnější přehled o situaci, rizicích, a tedy celého stavu finančních trhů.⁷²

Ve výkonné části bankovního dohledu není role centrální banky výrazná, pravomoce jsou přesunuty na zvláštní úřad dohledu nad finančním trhem. I v souvislosti s harmonizací práva v rámci Evropské unie, zejména nově zaváděných pravidel kapitálové přiměřenosti Basel II, jsou jednotlivé oblasti upraveny podobně českému stavu.

V. ZÁVĚR

V úvodu práce bylo zmíněno, že oblast regulace komerčních bank centrální bankou zažila s tvorbou tržního bankovního prostředí bouřlivý vývoj. Tento vývoj měl mnoho příčin, jistě jej ovlivnila i nedostatečná znalost problematiky bankovního jak u klientů bank, tak v samotném vedení bank. Silný politický tlak pramenící z klíčového

⁷² Měsíční zpráva Deutsche Bundesbank, květen 2005, Deutsche Bundesbank Monatsbericht April 2005, strana 56. K tomu je na straně 40 poznamenáno, že takovéto konglomeráty se na bankovním trhu podílejí pouze 15,5%, zatímco v pojišťovnictví je to plných 52%.

postavení bank v hospodářství země k urychlení budování sebevědomého orgánu dohledu nepřispěly.

Po několika letech se lze na celou situaci dívat mnohem optimističtěji. Celý bankovní sektor se značně stabilizoval. Nemalou měrou k tomu jistě přispěl vstup zahraničních vlastníků s kterými přišla významná profesionalizace mnohých přístupů dle standardů uplatňovaných mateřskými společnostmi. České Bankovníctví se octlo v mezinárodní konkurenci a muselo na to patřičně reagovat.

Se zlepšením situace celého odvětví lze pozorovat i výrazné zlepšení fungování systému regulace a dohledu. Mnohé problémy byly ošetřeny někdy poněkud pozdě, ale přece. Klíčová problematika byla již právně upravena na odpovídající úrovni zejména v souvislosti s harmonizací práva Evropských společenství. Problémové oblasti se sice nepřestanou vyskytovat, trend profesionálního přístupu všech zúčastněných stran se zdá být úspěšně zahájen.

Vzhledem k propojenosti na trhu činných subjektů došlo i k žádoucímu sloučení orgánů dohledů nad finančním trhem a lze předpokládat, že toto správně dané problematiku prospěje.

Česká národní banka se tak ale stala poměrně mocnou státní institucí, zejména zvážíme-li, že v případě ČNB se tak jednomu orgánu dostává výkonná a oprávněním vydávat vyhlášky a opatření i právotvorná pravomoc. Toto propojení sice může být diskutabilní, ale zatím se nejeví jako výraznější problém.

Z popisované úpravy je zřejmé, že trh nastoupil cestu k větší spolupráci orgánů dohledů s bankami i s jinými orgány navzájem. Dalším viditelným jevem je snaha o transparentnost prováděných činností, zejména formou zveřejňování určitých informací.

Snaha o urovnání podmínek zveřejňováním co nejvíce dostupných informací o chodu bank se může ukázat jako problematická např. ukládání nápravných opatření bance. Obecně by měla být ukládána bankám, které je jsou schopny snést, avšak jejich zveřejnění může na pověsti bank zanechat vážné následky, situace „runu na banku“ může stále vzniknout více než nepředvídaně.

Zmiňovaným propojením dohledů se lze očekávat, že nároky bankovního dohledu by se neměly výrazně odlišovat od nároků dohledů v jiných oblastech

finančnictví a neměli by představovat překážku konkurenceschopnosti k nebankovním institucím.

Vznikem fondu pojištění pohledávek vkladů se případné nároky srovnaly se zajištěním v ostatních zemích. Návrhy na velkorysejší krytí státem srovnatelné s jednáním v minulosti se zdají již být nesystémová, nereflektující změnu situace na trhu.

Se zavedením principu dohledu domovského státu a neexistencí jednotného výkonu dohledu v rámci EU lze i nadále očekávat ochranné tendence jednotlivých států. Orgán dohledu jednoho státu může mít i přes sebelepší kooperaci s hostitelským orgánem dohledu naprosto odlišné představy o řešení problémů banky. Výrazné zanedbávání povinností orgány dohledu členských států EU, a tím i výraznější odlišnosti v nárocích se příliš nepředpokládá. Na jedné straně je po zavedení jednotné měny euro prováděna jednotná měnová politika Evropskou centrální bankou, která ale již neprovádí jednotný bankovní dozor. Na straně druhé tak vyvstává otázka, kdo bude oním „věřitelem poslední instance“, který poskytnutím případné pomoci bance uvede prostředky do oběhu a ovlivní tak měnovou politiku. Případných odlišných přístupů by se pak mohly dovolávat všechny státy. Existence jednotného dohledu v rámci EU však není v nejbližších letech představitelná.

Dotčenou oblast tak pravděpodobně ve střednědobém horizontu nečeká žádná „revoluce“, spíše období sjednocující „evoluce“, harmonizace standardů a postupů, prohloubení spolupráce mezi odvětvovými i přeshraničními regulátory.

Kvantitativní, ale náročnou změnou k lepšímu bude zavedení nového konceptu kapitálové přiměřenosti, který byl ale vypracován v souladu s požadavky bank a bude tak pro trh velkým přínosem.

Přes očekávanou poměrnou stabilitu finančního systému, je iluzorní představa o ukončení problémů bank s ukončením procesu jejich privatizace. Novými příčinami problémů může být praní špinavých peněz, podvodné machinace a nedovolené operace při nedostatečném kontrolním systému banky, problematické úvěry „spřízněným“ osobám, uplácení, nevykazování a zastírání některých operací.

VI. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Hlavní literatura

- Babouček I., Bankovní regulace a dohled, Bankovní institut, a.s., 2002
- Babouček I., Regulace činnosti bank
- Bakeš M. a kol., Finanční právo, C.H. Beck, Praha 2003
- Barák a kol., Zákon o bankách (komentované znění), Linde Praha, 2003
- Ondruš R. a kol., Správní řád (komentované znění), Linde Praha, 2003
- Dvořák Petr, Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty, Linde Praha, a.s., 1999
- Green D. & Petrick K., Banking & Financial stability in Central Europe, 2002
- Lér Leopold, Regulace činnosti bank, Bankovní institut, a.s., 1997
- Liška Pavel, Zákon o bankách (komentované znění), 1999
- Mervart Josef, České banky v kontextu světového vývoje, Nakladatelství Lidové noviny, 1998
- Nehybová Marta, Regulace a dohled nad bankami, Nakladatelství a vydavatelství Miroslav Nehyba, 1999
- Reverenda Z. a kol., Peněžní ekonomie a bankovníctví, Management Press, Praha 1997
- Reverenda Z., Centrální bankovníctví, Management Press, Praha 2001
- Schimansky/Bunte/Lwowski, Banksrecht-Handbuch, 3.díl, C.H.Beck, Mnichov 2001,

Další zdroje

- www.cnb.cz (Česká národní banka)
- www.cak.cz (Česká advokátní komora)
- www.mfcr.cz (Ministerstvo financí)
- www.bafin.de (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht)
- www.bundesbank.de (Deutsche Bundesbank)
- bankovnictvi.ihned.cz (Bankovnictví,)
- ASPI, právní program
- Česká národní banka, ročenky Bankovní dohled, 1998, 2003, 2004
- Deutsche Bundesbank, měsíční zprávy, září 2000, květen, říjen 2005, Bankovnictví, časopis, vydavatelství Economica

Právní předpisy

- z. o ČNB, č. 6/1993 Sb.
- z. o bankách, č. 21/1992 Sb.
- z. o státní kontrole, č. 552/1991 Sb.
- z. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, č. 61/1996 Sb.
- z. o doplňkovém dozoru nad bankami, spořitelními a úvěrovými družstvy, institucemi elektronických peněz, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech a o změně některých dalších zákonů, č. 377/2005 Sb.
- vyhláška ČNB, kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě, č. 333/2002 Sb.
- Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz - KWG), 1998, BGBl. I S. 2776
- Gesetz über die Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (Finanzdienstleistungsaufsichtsgesetz - FinDAG), 2002, BGBl. I S. 1310